

**«ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ
ΣΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΒΙΑΣ ΣΤΗΝ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ»**

**Συμβουλευτική Επιτροπή
για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια**

Δεκέμβριος 2009

Περιεχόμενα

I.	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
II.	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΈΡΕΥΝΑΣ/ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	5
1.	Μεθοδολογία Έρευνας/ Αξιολόγησης.....	5
2.	Θεσμικό Πλαίσιο – Νομοθεσία	10
3.	Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια	11
4.	Υφιστάμενες υπηρεσίες που παρέχονται σε σχολεία της Αγγλίας και της Φιλανδίας	13
5.	Υπηρεσίες που παρέχονται στα σχολεία στην Κύπρο και υφιστάμενη πρακτική (δευτερογενής και πρωτογενής έρευνα)	19
6.	Εντοπισμός και αναγνώριση δυσκολιών στην παροχή σχετικών υπηρεσιών (πρωτογενής έρευνα)	28
7.	Εκτιμήσεις και απόψεις για την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και των διατμηματικών διαδικασιών (πρωτογενής έρευνα).....	36
8.	Αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών με βάση τους στόχους, τις διαδικασίες και την αποτελεσματικότητά τους	42
9.	Εισηγήσεις για αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών στα σχολεία.....	44
	Βιβλιογραφία	55
	Παραρτήματα.....	56

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το παρόν Κείμενο αποτελεί την Τελική Έκθεση, που υποβάλλεται από τον Ανάδοχο στα πλαίσια της μελέτης με θέμα: **«Αξιολόγηση των υπηρεσιών που παρέχονται στα Σχολεία για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση των Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια»** που ανατέθηκε στην εταιρεία **CMR Cypronetwork** από τη Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση των Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια. Σύμφωνα με το Τεύχος Προκήρυξης η μελέτη αποσκοπεί στην:

«Αξιολόγηση των στόχων, διαδικασιών και την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών που παρέχονται στα Σχολεία για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση των Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια».

Επί μέρους στόχοι της μελέτης είναι οι εξής:

- ✚ Η καταγραφή και περιγραφή των υφιστάμενων υπηρεσιών που παρέχονται στα σχολεία (δημόσια και ιδιωτικά) για την πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών βίας στην οικογένεια
- ✚ Η αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών με βάση τους στόχους, τις διαδικασίες και την αποτελεσματικότητά τους
- ✚ Ο εντοπισμός και αναγνώριση των δυσκολιών των εκπαιδευτικών στην παροχή των σχετικών υπηρεσιών
- ✚ Η συλλογή εκτιμήσεων και απόψεων των λειτουργών όλων των διευθύνσεων του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού (προδημοτική/δημοτική, μέση και τεχνική εκπαίδευση) για την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και των Διατμηματικών Διαδικασιών (Π.χ. εφαρμόζονται οι Διατμηματικές Διαδικασίες; Τις γνωρίζουν οι εκπαιδευτικοί, οι απλοί δάσκαλοι, οι διευθυντές των σχολείων, οι επιθεωρητές εκπαίδευσης κλπ; Γίνεται έλεγχος και εποπτεία πάνω σε αυτό το θέμα από τους επιθεωρητές; Οι Ομάδες Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας λειτουργούν στα σχολεία;)

- ✚ Η μελέτη και παράθεση των πρακτικών άλλων Ευρωπαϊκών χωρών για την παροχή υπηρεσιών στα σχολεία αναφορικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση περιστατικών βίας στην οικογένεια
- ✚ Η υποβολή εισηγήσεων για την αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών στα σχολεία για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια στα πλαίσια του υφιστάμενου εκπαιδευτικού συστήματος

Οι ομάδες στόχου στις οποίες εστίασε την προσοχή της η εν λόγω μελέτη είναι οι ακόλουθες:

1. Η Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας
2. Η Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής
3. Εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων
4. Εκπαιδευτικοί λειτουργοί όλων των βαθμίδων του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού
5. Μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια
6. Διατμηματική Επιτροπή για την Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην Οικογένεια και το σχολείο
7. Επίτροπος Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού
8. Οικογενειακοί Σύμβουλοι (Λειτουργοί Κοινωνικών Υπηρεσιών)

II. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ/ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Μεθοδολογία Έρευνας/ Αξιολόγησης

Για την ορθή αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών υιοθετήθηκαν διαφορετικά ερευνητικά εργαλεία με γνώμονα την προσέλκυση όλων των απαραίτητων πληροφοριών που καθιστούν εφικτή την εξαγωγή των αναγκαίων διαπιστώσεων και την υποβολή εισηγήσεων. Αναλυτικότερα χρησιμοποιήθηκαν οι ακόλουθες δύο μέθοδοι:

1.1 Έρευνα Γραφείου

Η έρευνα γραφείου η οποία διενεργήθηκε έχει συμπεριλάβει τις ακόλουθες πηγές πληροφόρησης:

- ο Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια (Έκδοση Συμβουλευτικής Επιτροπής 2002)
- ο Έκθεση Αξιολόγηση της διαδικασίας της Υποχρεωτικής Αναφοράς προς τον Γενικό Εισαγγελέα όλων των αναφορών/ καταγγελιών/ υποθέσεων Βίας στην Οικογένεια (Λευκωσία, Ιούνιος 2006)
- ο Σχέδιο Δράσης για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια (2008-2013) (Συμβουλευτική Επιτροπή, Μάιος 2008)
- ο Έκθεση Αξιολόγησης της Εφαρμογής των Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια (Ιανουάριος, 2004)
- ο Αξιολόγηση των Υπηρεσιών Υγείας που παρέχονται σε θύματα βίας στην οικογένεια (Οκτώβριος 2007)
- ο Οι περί βίας στην οικογένεια (πρόληψη και προστασία θυμάτων) νόμοι του 2000 και 2004 (Γραφείο Επιτρόπου Νομοθεσίας) (Λευκωσίας, Ιανουάριος 2005)
- ο “School Response and Resources in Helping Children and Young People Exposed to Domestic Violence Project” EUROPA Daphne Project Ref. 1999-158-C

- Women's Issues and Social Empowerment "Domestic Violence Information Manual, Domestic Violence as a Form of Child Abuse: Identification and Prevention". Melbourne, Australia. Copyright Marianne James, 1994, National Child Protection Clearing House
- Norwegian Ombudsman for Children (2009). Submission to the Sixth Universal Periodic Review of Norway
- Local Government Association et al. (2005). Vision for Services for Children and Young People Affected by Domestic Violence. London. Local Government Association
- Izzidien, S. (2008). 'I Can't Tell People What is Happening at Home' Domestic Abuse Within South Asian Communities: The Specific Needs of Women, Children and Young People. NSPC: London.
- Report of the Domestic Violence Prevention Committee, June 30, 2009. Submitted to the Deputy Minister's leadership Committee on Family Violence, Halifax, Nova Scotia, Canada.
- "Building a Europe for and with children" (www.coe.int/children)

1.2 Έρευνα Πεδίου

Η έρευνα πεδίου απευθύνθηκε σε όλες τις ομάδες στόχους που έχουν αναφερθεί στο Εισαγωγικό μέρος του Κειμένου και πιο συγκεκριμένα αποτελείται από τις εξής **Παγκύπριες Πρωτογενείς Έρευνες**:

- A) Ποσοτική Έρευνα μεταξύ Εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων/ διευθύνσεων με δείγμα 150 ατόμων και τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου.
- B) Ποιοτική Έρευνα μεταξύ Εκπαιδευτικών όλων των διευθύνσεων/ βαθμίδων και μεταξύ της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας.
- Γ) Έρευνα με Λειτουργούς Εκπαίδευσης Α' όλων των βαθμίδων/ διευθύνσεων και τη χρήση ημι-δομημένου ερωτηματολογίου.
- Δ) Έρευνα μεταξύ Εκπαιδευτικών Λειτουργών όλων των βαθμίδων και τη χρήση ημι-δομημένου ερωτηματολογίου.
- E) Έρευνα μεταξύ μελών της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια και τη χρήση ημι-δομημένου ερωτηματολογίου.
- ΣΤ') Έρευνα με Συνεργάτες (Νομική Υπηρεσία, Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, Αστυνομία) της Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια και τη χρήση ημι-δομημένου ερωτηματολογίου.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στις ποιοτικές έρευνες μεταξύ εκπαιδευτικών λειτουργών συμμετείχαν άτομα με πάνω από 20 χρόνια υπηρεσίας στην εκπαίδευση κατά μέσο όρο.

Αναλυτικότερα όσον αφορά την ποιοτική έρευνα με τη μέθοδο των Focus Groups (ομάδες εστίασης), έχει καλύψει τις ακόλουθες ομάδες ενδιαφέροντος:

1. Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας

- i. Ημερομηνία Διεξαγωγής: 16 Σεπτεμβρίου 2009, 10 π.μ.
- ii. Συμμετοχή από: 10 άτομα που υπηρετούν σε όλες τις επαρχίες
- iii. Κατέχουν εμπειρία από 2 μέχρι και 20 χρόνια υπηρεσίας

2. Δημοτική Εκπαίδευση

- i. Ημερομηνία Διεξαγωγής: 17 Σεπτεμβρίου 2009, 10 π.μ.
- ii. Συμμετοχή από: 6 άτομα που υπηρετούν σε όλες τις επαρχίες
- iii. Προφίλ συμμετεχόντων: Επιθεωρητές και Διευθυντές Δημοτικής Εκπαίδευσης

3. Μέση Εκπαίδευση

- i. Ημερομηνία Διεξαγωγής: 24 Σεπτεμβρίου 2009, 10 π.μ.
- ii. Συμμετοχή από: 10 άτομα που υπηρετούν σε όλες τις επαρχίες
- iii. Προφίλ συμμετεχόντων: Επιθεωρητές και Διευθυντές Μέσης Εκπαίδευσης, Καθηγητές Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής

4. Τεχνική Εκπαίδευση

- i. Ημερομηνία Διεξαγωγής: 29 Σεπτεμβρίου 2009, 9 π.μ.
- ii. Συμμετοχή από: 9 άτομα που υπηρετούν σε όλες τις επαρχίες
- iii. Προφίλ συμμετεχόντων: Επιθεωρητές και Διευθυντές Τεχνικής Εκπαίδευσης

Με την ολοκλήρωση των πιο πάνω σταδίων της έρευνας η Ομάδα Μελέτης προχώρησε στην κωδικοποίηση, επεξεργασία και ανάλυση όλων των συλλεχθέντων στοιχείων, στην αξιολόγηση των ευρημάτων και αποτύπωση συμπερασμάτων, και ετοιμάστηκε το παρόν Προσχέδιο της Μελέτης-Έκθεσης Αξιολόγησης των Υπηρεσιών, με συγκεκριμένες εισηγήσεις έχοντας υπόψη και Καλές Πρακτικές άλλων χωρών.

Πριν από την Ανάλυση των Αποτελεσμάτων της Έρευνας Αξιολόγησης, τα επόμενα δύο κεφάλαια παραθέτουν το Νομικό Πλαίσιο, δηλαδή τη Νομοθεσία που αφορά το αντικείμενο της μελέτης τη Βία στην Οικογένεια, και τους όρους

σύστασης και λειτουργίας της Συμβουλευτικής Επιτροπής που υλοποιεί την παρούσα Σύμβαση.

2. Θεσμικό Πλαίσιο – Νομοθεσία

Οι Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία των Θυμάτων) Νόμοι του 2000 και 2004, καθορίζουν την ευθύνη του κράτους έναντι στα θύματα βίας (ανήλικα και ενήλικα) και ποινικοποιούν την άσκηση βίας στην οικογένεια από οποιοδήποτε μέλος της. Ο πρώτος Νόμος για τη βία στην οικογένεια ψηφίστηκε το 1994 (Νόμος 47 (I)/94)) και χαρακτηρίστηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης, ως πρότυπο νόμου και ως η καλύτερη νομοθεσία που αντιμετωπίζει τη βία στην οικογένεια στην Ευρώπη (Λοϊζίδου Ε., 1999).

Ο Νόμος με τις τροποποιήσεις του περιλαμβάνει πτυχές για την τιμωρία αλλά και την αποκατάσταση των δραστών (θεραπευτικά προγράμματα), όπως και πτυχές για την πρόληψη και προστασία των θυμάτων (διατάγματα αποκλεισμού θύτη και απομάκρυνσης θύματος). Μέσα από το νόμο του 2000, δίδεται έμφαση στην προστασία ανηλίκων και διαφοροποιούνται άρθρα με στόχο την αποτροπή εκφοβισμού του θύματος, τη λήψη οπτικογραφημένης κατάθεσης από ανήλικους, τη λήψη της κατάθεσης από άτομα του ίδιου φύλου με το θύμα κ.ά. Επιπλέον, με το νόμο παρέχονται περισσότερες εξουσίες στους Οικογενειακούς Συμβούλους για διερεύνηση των αδικημάτων βίας και τους καθιστά επαγγελματίες πρώτης γραμμής.

Παράλληλα, με την τελευταία τροποποίηση του 2004, στο άρθρο 35Α, καθορίζεται η ευθύνη οποιουδήποτε πολίτη, που έμμεσα ή άμεσα γνωρίζει για την κακοποίηση ανηλίκου ή ευάλωτου ατόμου, να καταγγέλλει στις αρμόδιες αρχές το περιστατικό βίας. Η παράλειψη να καταγγείλει τις περιπτώσεις βίας ποινικοποιείται. Με αυτό το άρθρο η ευθύνη βαρύνει και όλους τους επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με περιστατικά βίας: *«οποιοσδήποτε παραλείπει να καταγγείλει περίπτωση βίας σε βάρος ανηλίκου προσώπου ή προσώπου με σοβαρές διανοητικές ή ψυχικές ανεπάρκειες, που περιέρχεται σε γνώση του, διαπράττει αδίκημα και σε περίπτωση καταδίκης υπόκειται σε φυλάκιση μέχρι δύο έτη ή σε χρηματική ποινή μέχρι χίλιες λίρες ή και στις δύο αυτές ποινές».*

3. Συμβουλευτική Επιτροπή για την Πρόληψη και Καταπολέμηση της Βίας στην Οικογένεια

3.1 Σύσταση

Η Συμβουλευτική Επιτροπή συστάθηκε το 1996 με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, σύμφωνα με το Άρθρο 16 του Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμου 47(Ι)/1994, ο οποίος αντικαταστάθηκε με τον Νόμο 119(Ι)/2000. Με την τροποποίηση του Νόμου που έγινε το 2004, ο βασικός Νόμος 119(Ι)/2000 και ο Τροποποιητικός Νόμος 212(Ι)/2004, αναφέρονται μαζί ως οι Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμοι του 2000 και του 2004.

3.2 Αποστολή

Αποστολή της Συμβουλευτικής Επιτροπής είναι συμβουλευτική προς το κράτος για την καλύτερη εφαρμογή των προνοιών των Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμων του 2000 και του 2004, σε συνεργασία με τους αρμόδιους κρατικούς και εθελοντικούς φορείς, ώστε να επιτευχθεί το συντομότερο δυνατό η ολοκληρωμένη πρόληψη και εξάλειψη της Βίας στην Οικογένεια.

3.3 Αρμοδιότητες

Οι αρμοδιότητες της Συμβουλευτικής Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 7(1) των περί Βίας στην Οικογένεια Νόμων του 2000 και 2004, είναι οι εξής:

- (α) Να παρακολουθεί το πρόβλημα της βίας στην οικογένεια στην Κύπρο
- (β) Να προβαίνει στην ενημέρωση και διαφώτιση του κοινού και των επαγγελματιών με διάφορα μέσα, περιλαμβανομένων ειδικών συνεδριών, επιμορφωτικών προγραμμάτων και σεμιναρίων
- (γ) Να προωθεί επιστημονικές έρευνες σχετικά με τη βία στην οικογένεια
- (δ) Να προωθεί τις υπηρεσίες για την αντιμετώπιση όλων των πτυχών του προβλήματος της βίας στην οικογένεια
- (ε) Να παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των σχετικών υπηρεσιών που λειτουργούν, καθώς και την εφαρμογή και τήρηση της σχετικής νομοθεσίας.

3.4 Σύνθεση Συμβουλευτικής Επιτροπής

Σύμφωνα με το Άρθρο 7(2) των Περί Βίας στην Οικογένεια (Πρόληψη και Προστασία Θυμάτων) Νόμων του 2000 και του 2004, η Επιτροπή απαρτίζεται από άτομα τα οποία διορίζονται υπό την προσωπική τους ιδιότητα, από το Υπουργικό Συμβούλιο και έχουν γνώση και πείρα του θέματος. Οι διορισμοί γίνονται από το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Τα άτομα που διορίζονται από το δημόσιο τομέα επιλέγονται από τα Υπουργεία και τις Υπηρεσίες που αναφέρονται στο εδάφιο (4) του Άρθρου 7 και είναι τα πιο κάτω:

- Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
- Υπουργείο Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως
- Υπουργείο Υγείας
- Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)
- Νομική Υπηρεσία
- Αστυνομία

Τα άτομα που διορίζονται από τον ιδιωτικό τομέα επιλέγονται από μέλη των Συνδέσμων ή Οργανώσεων εμπλεκόμενων στην πρόληψη και καταπολέμηση της βίας στην οικογένεια και είναι:

- Ο Σύνδεσμος Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια
- Το Παγκύπριο Συντονιστικό Συμβούλιο Εθελοντισμού
- Ο Κυπριακός Σύνδεσμος Οικογενειακού Προγραμματισμού
- Ο Σύνδεσμος Ψυχολόγων Κύπρου
- Ο Παγκύπριος Σύνδεσμος Προαγωγής Ψυχικής Υγείας Παιδιού και Εφήβου

4. Υφιστάμενες υπηρεσίες που παρέχονται σε σχολεία της Αγγλίας και της Φινλανδίας

Θύμα οικογενειακής βίας θεωρείται κάποιος ο οποίος έχει ο ίδιος κακοποιηθεί ή ήταν αυτόπτης μάρτυρας κακοποίησης μέλους της οικογένειας του από άλλο μέλος της οικογένειας. Αναμφίβολα το σχολείο είναι σε θέση να παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στη στήριξη παιδιών και εφήβων θυμάτων οικογενειακής βίας καθώς και στην πρόληψη της οικογενειακής βίας. Η χρησιμότητα εξέτασης των υπηρεσιών στα σχολεία για τη στήριξη μαθητών θυμάτων οικογενειακής βίας σε διάφορες χώρες διαφάνηκε και από μία Ευρωπαϊκή μελέτη στη **Φινλανδία** και στην **Αγγλία** η οποία αποφάνθηκε ότι υπάρχουν σημαντικές ομοιότητες μεταξύ των εκπαιδευτικών στην ίδια χώρα όσον αφορά στις αντιλήψεις και απόψεις τους για τέτοια παιδιά.¹ Η σημασία αυτού του πορίσματος είναι ότι έχει περισσότερο νόημα η ενασχόληση από μια συγκριτική σκοπιά των υπηρεσιών, προγραμμάτων, μέτρων κλπ. που υπάρχουν στα σχολεία σε διάφορες χώρες για τη στήριξη παιδιών θυμάτων οικογενειακής βίας και της πρόληψής της.

Όπως μας θυμίζει και η **Royal Society for the Prevention of Cruelty to Children** (RSPCC) στην έκθεση της με τίτλο “Support Services for Children and Families Affected by Domestic Violence”, τις υπηρεσίες που προσφέρονται μέσα στα σχολεία μπορούμε να τις δούμε στα εξής τέσσερα επίπεδα:

(α) Γενικής φύσης πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση για όλα τα παιδιά, τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας κλπ. Ένα **πακέτο με τέτοιο υλικό** που διανέμεται στα σχολεία μέσης εκπαίδευσης στην περιοχή Hackney του Λονδίνου γνωστό με το ακρωνύμιο **RESPECT** τονίζει τη σημασία θετικών μη-βίαιων διαπροσωπικών σχέσεων, συμβάλλοντας έτσι στην πρόληψη της βίας στην οικογένεια

¹ “School Response and Resources in Helping Children and Young People Exposed to Domestic Violence Project” EUROPA Daphne Project Ref. 1999-158-C

- (β) Ευάλωτα παιδιά που ίσως να χρειάζονται διαμονή σε ένα καταφύγιο για να προστατευτούν από την κακοποίηση στην οποία υπόκεινται στο σπίτι και για να τους παρασχεθεί άλλη εξειδικευμένη βοήθεια
- (γ) Πολύπλοκες περιπτώσεις όπου υπάρχει ανάγκη συμβουλευτικής και θεραπευτικής στήριξης
- (δ) Πολύ σοβαρές περιπτώσεις που απαιτούν την σύγκλιση ενός **Multi Agency Risk Assessment Conference (MARAC)** για την άμεση προστασία ενός παιδιού θύματος του οποίου την κακοποίηση χειρίζεται επίσης η εισαγγελία και χρειάζεται συντονισμός και δουλειά με τον ένα γονιό που δεν κακοποιεί το παιδί για να βοηθηθεί καλύτερα να αντιμετωπίσει τις συνέπειες της κακοποίησης του, ενώ για τον θύτη υπάρχει δικαστικό διάταγμα ένταξης σε θεραπευτικό πρόγραμμα για την βίαιη συμπεριφορά του. Η αποτελεσματική λειτουργία ενός **MARAC** προϋποθέτει την ύπαρξη ενός **Multi Agency Coordination System**, δηλαδή ενός συστήματος συντονισμού πολλαπλών υπηρεσιών, με άλλα λόγια το συνδυασμό υπηρεσιών, υλικοτεχνικής υποδομής, προσωπικού, διαδικασιών και επικοινωνίας.

Επίσης, μια ματιά στην διεθνή βιβλιογραφία² δεν αφήνει καμιά αμφιβολία ότι οι αρνητικές συνέπειες της βίας στην οικογένεια ισχύουν για παιδιά βρεφικής, νηπιακής, προσχολικής, στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης. Η αναφορά λοιπόν σε υπηρεσίες στα 'σχολεία' για θύματα βίας στην οικογένεια στην παρούσα θεώρηση αναφέρεται στις πιο πάνω ηλικίες.

Στην Αγγλία, ο Περί Υιοθεσίας και Παιδιών Νόμος του 2002 (Παράγραφος 120) καθιστά νομική υποχρέωση για άτομα τα οποία γίνονται ενήμεροι ότι ένα παιδί είναι θύμα βίας στην οικογένεια να το αναφέρει στο Τμήμα Κοινωνικών Υπηρεσιών. Επίσης είναι θεσμοθετημένη η νομική υποχρέωση των τοπικών σχολικών εφορειών να προσφέρουν ένα πρόγραμμα προστασίας του παιδιού (*child protection*) όπου οι εκπαιδευτικοί σε ένα σχολείο εφοδιάζονται με γνώσεις και δεξιότητες για την αναγνώριση των συμπτωμάτων, σωματικών και ψυχολογικών, που χαρακτηρίζουν κακοποιημένα παιδιά με σκοπό τον

² Βλέπε Women's Issues and Social Empowerment "Domestic Violence Information Manual, Domestic Violence as a Form of Child Abuse: Identification and Prevention". Melbourne, Australia. Copyright Marianne James, 1994, National Child Protection Clearing House

έγκαιρο εντοπισμό τέτοιων περιπτώσεων και την παροχή πρόσβασης σε εξειδικευμένα άτομα και συμβουλευτικές και θεραπευτικές υπηρεσίες. Οι προαναφερθείσες εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες περιλαμβάνονται σε κάποιο βαθμό στο πρόγραμμα βασικής εκπαίδευσης νηπιαγωγών, δασκάλων και καθηγητών μέσης εκπαίδευσης. Πιο συστηματικά, όμως, διδάσκονται στο πλαίσιο εξειδικευμένων σεμιναρίων ενδο-υπηρεσιακής επιμόρφωσης για όλους τους εκπαιδευτικούς σ ένα σχολείο και για όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας. Όλες αυτές οι υπηρεσίες για την προστασία του παιδιού υπάρχουν διότι όλοι αναγνωρίζουν και έχει εμπεδωθεί ηθικά και νομικά ότι ένα κακοποιημένο παιδί έχει δικαίωμα προστασίας και στήριξης τόσο άμεσα όσο και στη συνέχεια. Πιο συγκεκριμένα, τέτοια παιδιά και έφηβοι:

- Έχουν άμεση πρόσβαση σε συμβούλους.
- Έχουν άμεση πρόσβαση σε εξειδικευμένα προγράμματα ψυχοθεραπείας και άλλης μορφής στήριξης τους.
- Υπάρχουν πολύ-θεματικές ομάδες που τις συνθέτουν εκπρόσωποι των διαφόρων υπηρεσιών που εμπλέκονται (π.χ. παιδεία, υγεία, αστυνομία, κοινωνικές υπηρεσίες, δικαστήρια³) *Multi-Agency Risk Assessment Conferences* (MARACs). Οι ομάδες αυτές συνεδριάζουν μία φορά τον μήνα και προεδρεύει/ συντονίζει ο αξιωματικός διοικητής του Τμήματος Ανιχνεύσεως Εγκλημάτων της τοπικής αστυνομικής δύναμης και επιλαμβάνονται άμεσα, σφαιρικά και με διαχρονική συνέχεια περιπτώσεις υψηλού κινδύνου. Έτσι, υπάρχει μια ολοκληρωμένη εικόνα για την κακοποίηση καθώς και συντονισμός⁴ μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών αναφορικά με το τι χρειάζεται να γίνει για την αντιμετώπιση των αναγκών ενός κακοποιημένου παιδιού άμεσα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Ο θεσμός MARAC λειτουργεί σε 100 περιοχές στην Αγγλία και στην Ουαλία και υπάρχει και στη Φινλανδία. Το μείζον θέμα είναι ότι το σχολείο αποτελεί μέρος μίας συντονισμένης στρατηγικής αντιμετώπισης σε τοπικό επίπεδο σχετικά με περιπτώσεις ενδο-οικογενειακής βίας που εντοπίζονται

³ Αξίζει να αναφερθεί εδώ ότι στην Αγγλία και στην Ουαλία υπάρχουν εξειδικευμένα δικαστήρια για υποθέσεις βίας στην οικογένεια.

⁴ Για την ανάγκη συντονισμού των διαφόρων υπηρεσιών που εμπλέκονται υποθέσεις παιδιών και εφήβων θυμάτων βίας στην οικογένεια βλ. Norwegian Ombudsman for Children (2009). Submission to the Sixth Universal Periodic Review of Norway.

μέσα στο σχολείο όπου εμπλέκονται διάφορες υπηρεσίες και φορείς, περιλαμβανομένης και της τοπικής αρχής.⁵ Ο εκπαιδευτικός όταν εντοπίσει περιστατικό βίας στην οικογένεια απευθύνεται στον διευθυντή του σχολείου ο οποίος ενημερώνει γραπτώς το Τμήμα Κοινωνικών Υπηρεσιών το οποίο, με τη σειρά του διερευνά την υπόθεση τάχιστα και ενημερώνει αναλόγως την αστυνομία. Η αποτελεσματική στήριξη από το σχολείο ενός παιδιού θύματος βίας στην οικογένεια προϋποθέτει στενή και συντονισμένη συνεργασία με υπηρεσίες και άτομα εκτός του σχολείου και πέρα από τις ώρες λειτουργίας του σχολείου.

- Η κυβέρνηση, με χορηγία του Home Office στο μη-κυβερνητικό οργανισμό Co-Ordinated Action on Domestic Abuse (CADA) χρηματοδοτεί τη λειτουργία του θεσμού του **Independent Domestic Violence Advocate (IDVA)**/ Ανεξάρτητου Συμβούλου για Βία στην Οικογένεια οι οποίοι στηρίζουν τα θύματα παρέχοντάς τους πρακτικές, χρήσιμες πληροφορίες και τα καθοδηγούν πώς να βελτιώσουν την προσωπική τους ασφάλεια καθώς και άλλων κακοποιημένων μελών της οικογένειας τους καθώς και την αντιμετώπισή τους από το σύστημα της ποινικής δικαιοσύνης-αστυνομία και δικαστήρια. Οι Ανεξάρτητοι Σύμβουλοι για τη Βία εργοδοτούνται και εκπαιδεύονται από την CADA, έχουν την βάση τους στα τοπικά τμήματα πρώτων βοηθειών και έχουν πρόσβαση στα παιδιά θύματα βίας στην οικογένεια μέσω του κακοποιημένου γονιού με τα οποία έρχονται σε επαφή στο νοσοκομείο.
- Η κυβέρνηση χρηματοδοτεί τη λειτουργία “Κέντρων Επαφής Υπό Επιτήρηση” (**Safe Supervised Contact Centers**) όπου, για παράδειγμα, ένα παιδί ή έφηβος μπορεί να έχει μια συνάντηση με τον πατέρα του ο οποίος έχει κακοποιήσει την μητέρα του παιδιού, συχνά με το παιδί να είναι αυτόπτης μάρτυρας της όλης κακοποίησης αν όχι και αυτό άμεσο θύμα της βίας του πατέρα του. Η υπηρεσία αυτή παρέχεται από το Τμήμα Κοινωνικών Υπηρεσιών το οποίο συνεργάζεται άμεσα με το σχολείο στο οποίο φοιτά το κακοποιημένο παιδί.

⁵ Local Government Association et al. (2005). *Vision for Services for Children and Young People Affected by Domestic Violence*. London. Local Government Association.

- Σε 15 από τις 150 τοπικές αυτοδιοικήσεις υπάρχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες για θύματα οικογενειακής βίας που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες.⁶

Σύμφωνα με πρόσφατη έκθεση της επιτροπής για την πρόληψη της βίας στην οικογένεια της πολιτείας Nova Scotia του Καναδά⁷, στρατηγικές που εφαρμόζονται σε σχολεία για την αντιμετώπιση και πρόληψη της βίας στην οικογένεια είναι αποτελεσματικές όταν συνοδεύονται με προγράμματα για τη μείωση της φτώχειας, την πρόληψη των ναρκωτικών και της εγκληματικότητας. Η αποτελεσματική επικοινωνία είναι βασική προϋπόθεση για την παροχή υπηρεσιών σε παιδιά και γονείς θύματα βίας στην οικογένεια. Η σημερινή Κυπριακή κοινωνία είναι πολυεθνική και αρκετοί ξένοι γονείς που ζουν και εργάζονται στον τόπο μας και τα παιδιά τους που φοιτούν σε δημόσια σχολεία δεν μιλούν καλά ελληνικά.

Γι' αυτό πρέπει, όπως και στον Καναδά, σε κάθε σχολική εφορεία ή επαρχία γενικότερα να εργοδοτείται ένας διερμηνέας για τις κύριες ξένες γλώσσες και κουλτούρες στην Κύπρο και να δίδεται στους ξενόγλωσσους μαθητές ενημερωτικό και άλλο υλικό για την βία στην οικογένεια στη μητρική τους γλώσσα αν δεν είναι άριστοι γνώστες της Ελληνικής. Λαμβάνοντας υπόψη ότι παιδιά που κακοποιούνται στο σπίτι συχνά έχουν ψυχολογικά προβλήματα και προβλήματα συμπεριφοράς εντός και εκτός του σχολείου, τέτοια παιδιά στο σχολείο χρειάζονται στήριξη και «mentoring» από εξειδικευμένα άτομα που θα τα βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν ορθά τις συνέπειες της κακοποίησης τους.

Να αναφερθεί επίσης ότι το πρόγραμμα δράσης “Children and Violence” που εμπίπτει στο ευρύτερο τριετές πρόγραμμα του Συμβουλίου της Ευρώπης “Building a Europe for and with children”, διενεργεί ένα πιλοτικό πρόγραμμα στο οποίο μετέχουν 4 κράτη-μέλη (Ιταλία, Νορβηγία, Πορτογαλία και

⁶ Izzidien, S. (2008). *‘I Can’t Tell People What is Happening at Home’ Domestic Abuse Within South Asian Communities: The Specific Needs of Women, Children and Young People*. NSPC: London.

⁷ Report of the Domestic Violence Prevention Committee, June 30, 2009. Submitted to the Deputy Minister’s leadership Committee on Family Violence, Halifax, Nova Scotia, Canada.

Ρουμανία). Κάθε κράτος μέλος αναθεωρεί την εθνική του πολιτική που αποσκοπεί στην πρόληψη του φαινομένου της βίας ενάντια στα παιδιά⁸.

⁸ www.coe.int/children

5. Υπηρεσίες που παρέχονται στα σχολεία στην Κύπρο και υφιστάμενη πρακτική (δευτερογενής και πρωτογενής έρευνα)

5.1 Δευτερογενής Έρευνα

Το 2002, η Συμβουλευτική Επιτροπή μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της για προώθηση των υπηρεσιών για την αντιμετώπιση όλων των πτυχών του προβλήματος της βίας στην οικογένεια ετοίμασε το Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών για το Χειρισμό Περιστατικών Βίας στην Οικογένεια με στόχο την διασαφήνιση των καθηκόντων και το ρόλο των επαγγελματιών κατά τη διαδικασία χειρισμού περιστατικών βίας στην οικογένεια. Το Υπουργικό Συμβούλιο με Αρ.Απόφασης 55.646 ενέκρινε τη θεσμοθέτηση και άμεση εφαρμογή του εν λόγω Εγχειριδίου.

Όπως αναφέρει το εγχειρίδιο, οποιοδήποτε άτομο εντός της σχολικής μονάδας έχει δια νόμου την ευθύνη και υποχρέωση να αναφέρει στον Οικογενειακό Σύμβουλο και τη Νομική Υπηρεσία σύμφωνα με την εγκύκλιο του 1998 οτιδήποτε μπορεί να υποδεικνύει ότι ένα παιδί μπορεί να υπόκειται σε βία στην οικογένεια. Επιπλέον στο Εγχειρίδιο καταγράφονται οι πιο κάτω συγκεκριμένες διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται:

✚ Σε κάθε Δημόσιο Σχολείο (Δημοτικής, Μέσης Γενικής/ Τεχνικής Εκπαίδευσης) πρέπει να οριστεί ομάδα με την ονομασία «Ομάδα πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο». Η Ομάδα αυτή είναι υπεύθυνη για τον εντοπισμό, την αντιμετώπιση, το χειρισμό περιστατικών βίας στην οικογένεια αλλά και για την πρόληψη, μέσω της εισαγωγής προγραμμάτων και δραστηριοτήτων στα πλαίσια της σχολικής μονάδας. Οι πληροφορίες που δίνονται στην Ομάδα από άτομα ή φορείς, είναι εμπιστευτικές και πρέπει να τυγχάνουν χειρισμού με απόλυτη εχεμύθεια.

Στον πιο κάτω πίνακα παρατίθεται η σύσταση των ομάδων ανά βαθμίδα εκπαίδευσης:

Νηπιαγωγεία	Δημοτική Εκπαίδευση	Μέση Εκπαίδευση
1. Διευθυντής	1. Διευθυντής ή Βοηθός Διευθυντή (Υπεύθυνος Ομάδας)	1. Διευθυντής ή Βοηθός Διευθυντή
2. Νηπιαγωγός	2. Δάσκαλος	2. Σύμβουλος Καθηγητής (Υπεύθυνος Ομάδας)
3. Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος	3. Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος	3. Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος
4. Επισκέπτης Υγείας	4. Λειτουργός Σχολιατρικής Υπηρεσίας (Επισκέπτης Υγείας-Σχολίατρος)	4. Λειτουργός Σχολιατρικής Υπηρεσίας (Επισκέπτης Υγείας-Σχολίατρος)

Σχετικά με την αναφορά του περιστατικού, το Εγχειρίδιο των Διατμηματικών Διαδικασιών αναφέρει τα εξής:

- Εάν το παιδί καταγγείλει/ αναφέρει σε μέλος του σχολείου, ότι υπόκειται σε βία, τότε το άτομο που δέχεται την καταγγελία/ αναφορά:
 - Αναφέρει αμέσως το περιστατικό στον Υπεύθυνο της Ομάδας Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια (Υ.Ο.).
 - Ο Υπεύθυνος της Ομάδας (Υ.Ο.) ενημερώνει την Ομάδα Πρόληψης και συνεργάζεται μαζί της για την αντιμετώπιση του περιστατικού:
 - Δίνει ιδιαίτερη προσοχή στο παιδί και σημειώνει προσεκτικά οποιαδήποτε αποκάλυψη την οποία το παιδί επιθυμεί να κάνει.
 - Ενημερώνει το παιδί ότι πρέπει να ειδοποιηθεί ο Οικογενειακός Σύμβουλος.

- Ειδοποιεί τον Οικογενειακό Σύμβουλο κατά τη διάρκεια της ίδιας ημέρας. Οι γονείς ενημερώνονται από τον Διευθυντή του σχολείου για την ειδοποίηση του Οικογενειακού Συμβούλου.
 - Καταγράφει οτιδήποτε θεωρεί σημαντικό όπως ημερομηνία, ώρα και τόπο που έλαβε χώρα το περιστατικό. Σημειώνεται επίσης το όνομα οποιουδήποτε προσώπου, που δυνατό να ήταν παρόν και να είδε ή να άκουσε κάτι.
 - Σημειώνει οποιεσδήποτε παρατηρήσεις σχετικά με τη φυσική κατάσταση του παιδιού (π.χ. εάν το παιδί ήταν χλωμό, έτρεμε, δε διατηρούσε οπτική επαφή).
- Εάν οποιοδήποτε άτομο αναφέρει σε μέλος του σχολείου ότι σε ένα παιδί ασκείται ή δυνατόν να ασκείται βία, τότε το μέλος του σχολείου ενημερώνει άμεσα τον Υπεύθυνο της Ομάδας του σχολείου.
 - Αν το παιδί αναφέρει σε μέλος του σχολείου ότι δυνατόν άλλο παιδί να κακοποιήθηκε τότε πρέπει:
 - Να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή σε αυτά που έχει να πει το παιδί.
 - Το παιδί να διαβεβαιωθεί ότι έπραξε σωστά που ανέφερε το γεγονός.
 - Το γεγονός να αναφερθεί στον Υπεύθυνο της Ομάδας Πρόληψης του Σχολείου και να εξηγηθεί στο παιδί η διαδικασία που θα ακολουθηθεί.
 - Όταν ο Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος έχει πληροφορίες για άσκηση βίας σε ένα παιδί ή έχει παρατηρήσει στάσεις ή συμπεριφορά του παιδιού η οποία μπορεί να προκλήθηκε από άσκηση βίας, ή το ίδιο το παιδί του εμπιστεύτηκε περιστατικό βίας που αφορά το ίδιο, τότε:
 - Ο Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος ενημερώνει τον Οικογενειακό Σύμβουλο ή και τον Υπεύθυνο της Ομάδας Πρόληψης του Σχολείου, κατά την κρίση του.
 - Ενημερώνει το παιδί για τις ενέργειές του και το διαβεβαιώνει ότι σωστά έπραξε, που τον ενημέρωσε.

- Ο Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος πληροφορείται για την πορεία του περιστατικού καθόλη τη διάρκεια της διερεύνησής του και για οποιαδήποτε απόφαση αφορά το χειρισμό του παιδιού. Είναι μέρος του διεπιστημονικού κλιμακίου εργασίας και εκτίμησης περιπτώσεων.
- Όταν περιέλθουν στη γνώση του Σύμβουλου Καθηγητή πληροφορίες για άσκηση βίας σε παιδί ή όταν ο ίδιος έχει παρατηρήσει στάσεις ή συμπεριφορά του παιδιού η οποία οφείλεται σε κακοποίηση ή όταν το ίδιο το παιδί του εμπιστεύτηκε περιστατικά βίας που το αφορά, τότε:
 - Ενημερώνει τον Υπεύθυνο της Ομάδας του σχολείου, ο οποίος προχωρεί στη «διαχείριση» της περίπτωσης, σε συνεργασία με την Ομάδα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια και το Σχολείο.
 - Ενημερώνει το παιδί για τις ενέργειές του και το διαβεβαιώνει ότι σωστά έπραξε και τον ενημέρωσε.
 - Ο Σύμβουλος Καθηγητής πληροφορείται και ενημερώνεται για την «πορεία» του περιστατικού, καθόλη τη διάρκεια της διερεύνησής του και για οποιαδήποτε απόφαση αφορά το χειρισμό του θέματος και του παιδιού.

5.2 Πρωτογενής Έρευνα

Στα πλαίσια της μεγάλης έκτασης πρωτογενούς έρευνας που διενεργήθηκε ανάμεσα σε όλους τους εμπλεκόμενους λειτουργούς, διαπιστώθηκε ότι οι πιο πάνω διαδικασίες ακολουθούνται σε κάποιο βαθμό και υπάρχουν διάφορα προβλήματα όσον αφορά την εφαρμογή τους, τα οποία περιγράφονται στη συνέχεια σε ξεχωριστό κεφάλαιο.

Αναλυτικότερα, όσον αφορά τον ορισμό και τη λειτουργία των **Ομάδων Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο** διαπιστώθηκε ότι δεν έχει οριστεί σε κάθε σχολείο μια τέτοια ομάδα ή ακόμα και αν έχει οριστεί δεν έχει τεθεί σε κανονική λειτουργία/ εφαρμογή των διαδικασιών. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε από τη Διατμηματική Επιτροπή Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού «*Οι Ομάδες Βίας δεν λειτουργούν όπως πρέπει στα σχολεία.*», το δε Γραφείο Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού ανέφερε ότι «*Οι Ομάδες Βίας συστήνονται μόνο στα έγγραφα. Επίσης ο τίτλος της ομάδας δεν ανταποκρίνεται στο εγχειρίδιο και τις διαδικασίες.*» Επίσης, υπάρχει η γενική παραδοχή τόσο από τους Πρώτους Λειτουργούς Εκπαίδευσης όσο και από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης ότι οι ομάδες εκεί όπου υπάρχουν υπολειτουργούν.

Σύμφωνα με τα ευρήματα των Ομάδων Εστίασης που έχουν γίνει καλύπτοντας διευθυντές και επιθεωρητές από όλες τις επαρχίες της ελεύθερης Κύπρου, τουλάχιστον τυπικά οι Ομάδες Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο συστήνονται, αφού γίνεται και γραπτή ενημέρωση του Υπουργείου. Όμως αδιαμφισβήτητα υπάρχει σε μεγάλο βαθμό μια σύγχυση για το **ρόλο** και τα **καθήκοντα** των Ομάδων αυτών, αφού αρκετοί θεωρούν ότι έχουν συσταθεί για την καταπολέμηση της παραβατικότητας των μαθητών εντός σχολείου ή ακόμα τις συνδυάζουν με την ασφάλεια και υγεία στο σχολικό χώρο.

Τα πιο πάνω στοιχεία συνδέονται και με το γεγονός ότι σε σχετική ερώτηση που αφορούσε τη σύσταση των ομάδων καταγράφηκαν πολλές ανομοιογενείς απαντήσεις τόσο ως προς τη θέση των μελών της ομάδα, όσο και ως προς τον αριθμό των μελών που συμμετέχουν. Αναλυτικότερα, υπήρξαν κάποιιοι που απάντησαν ότι η ομάδα αυτή είναι μονομελής ή αποτελείται μόνο από το Σύμβουλο Καθηγητή, ενώ υπήρχαν και άτομα που δήλωσαν ότι η ομάδα μπορεί να περιλαμβάνει μέχρι και 10 άτομα. Φυσικά, υπήρξαν και περιπτώσεις που οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν ότι φέτος θα δομηθεί η ομάδα, ή παρόλο που αρχικά είπαν ότι γνωρίζουν για την ύπαρξη της ομάδας, δεν ήταν σε θέση να υποδείξουν τα μέλη της.

Όσον αφορά τον εντοπισμό και αναφορά/ καταγγελία **των περιστατικών** η υφιστάμενη πρακτική τείνει να διαφοροποιείται ανάλογα με το αν το σχολείο που εντοπίζεται το περιστατικό είναι δημοτικό ή γυμνάσιο/ λύκειο. Στη **Δημοτική Εκπαίδευση** συνήθως η αναφορά γίνεται από το δάσκαλο που περνά πολλές ώρες με τους μαθητές του στην τάξη κι έτσι βρίσκεται σε θέση να αναγνωρίσει περιπτώσεις που πιθανόν να ασκείται βία, και ο οποίος το αναφέρει στη Διεύθυνση του σχολείου, ενώ από κοινού αποφασίζεται κατά πόσο θα ειδοποιηθούν οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας. Μάλιστα σύμφωνα με την ποσοτική έρευνα μεταξύ των εκπαιδευτικών, 9 στους 10 δήλωσαν ότι η διαδικασία που ακολουθείται είναι η ενημέρωση του διευθυντή του σχολείου. Το ίδιο πράττουν και οι νηπιαγωγοί/ δάσκαλοι προδημοτικής εκπαίδευσης (8 στους 10).

Στη **Μέση Εκπαίδευση** υπάρχουν πιο επίσημοι μηχανισμοί εντοπισμού περιπτώσεων βίας στην οικογένεια, όπως είναι οι δομημένες συνεντεύξεις που γίνονται στην αρχή του χρόνου με τους Σύμβουλους Καθηγητές. Γι αυτό άλλωστε δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα από τους εκπαιδευτικούς γενικά αλλά και από τη Διεύθυνση των σχολείων στην ΥΣΕΑ, καθότι θεωρείται ότι αυτή έχει τους όρους εντολής κυρίως για να εντοπίζει και να χειρίζεται τα περιστατικά, σε συνεργασία με τις ΥΚΕ και την Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας. Πάντως ακόμα και αν οι άλλοι καθηγητές του σχολείου αντιληφθούν κάποιο περιστατικό βίας η τάση είναι να εμπλέκεται αμέσως ο Καθηγητής

Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής για να χειριστεί το ζήτημα και ενημερώνεται επίσης ο/ η Διευθυντής/ ρια και ο/ η Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος που έχει το συγκεκριμένο σχολείο υπό την επίβλεψή του.

Αν και οι Διευθυντές των σχολικών μονάδων στη Μέση Εκπαίδευση οφείλουν στα πλαίσια των νόμιμων διαδικασιών να ενημερώσουν τους γονείς ότι θα ειδοποιηθεί το Γραφείο Ευημερίας, πρακτικά πολλές φορές χρειάζεται η παρέμβαση της ΥΣΕΑ. Αυτό το συμπέρασμα επιβεβαιώνεται και από την ποσοτική έρευνα μεταξύ των εκπαιδευτικών, σύμφωνα με την οποία 3 στους 4 ενημερώνουν τον Καθηγητή ΣΕΑ. Γι αυτό και το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην ποσοτική έρευνα θεωρεί ότι η συνεργασία με τους Σύμβουλους Καθηγητές είναι περισσότερο από ικανοποιητική.

Επίσης αναφέρθηκε συχνά το φαινόμενο ότι στη Μέση Εκπαίδευση, οι πλείστες των περιπτώσεων είναι εντοπισμένες και παρακολουθούνται ήδη από το Γραφείο Ευημερίας.

- *«Η βία δεν ξεκινά στα 15.» (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)*
- *«Συνήθως δεν θα εκμυστηρευτούν σε μας. Εμείς ζούμε τα αποτελέσματα.» (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)*

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι δεν αναφέρθηκε από καμία βαθμίδα εκπαίδευσης η συμμετοχή των υπηρεσιών υγείας και συγκεκριμένα της σχολιατρικής υπηρεσίας στην Ομάδα, ενώ επίσης η συμβολή του Εκπαιδευτικού Ψυχολόγου αν και θεωρείται όντως ως ο κατεξοχήν επαγγελματίας/ ειδικός για αυτές τις περιπτώσεις θεωρείται ως «εξωγενής» παράγοντας/ φορέας, από την άποψη δηλαδή ότι δεν βρίσκεται πάντοτε διαθέσιμος στο σχολείο όπως ο Σύμβουλος Καθηγητής αλλά θα πρέπει να ειδοποιηθεί για να έρθει.

Όσον αφορά την **Ομάδα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο** που προνοούν οι διαδικασίες, στην πραγματικότητα έχει διαπιστωθεί ότι σε επίπεδο **πρόληψης** δεν υπάρχουν

οποιαδήποτε οργανωμένα προληπτικά προγράμματα, δραστηριότητες ή γίνονται οποιεσδήποτε ενέργειες σε συστηματική βάση και κατόπιν εντολών του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού.

- «Οι ομάδες αυτές λειτουργούν με τρόπο γραφειοκρατικό, δηλαδή απλά για να γίνονται οι αναφορές.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Δεν έχει ρόλο προληπτικό (η ομάδα).» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)
- «Δεν υπάρχουν ειδικά προγράμματα πρόληψης. Σποραδικά παίρνουν κάποιες πρωτοβουλίες, όχι όμως οργανωμένα.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Στον τομέα της πρόληψης χρειάζεται δουλειά.» (Διατμηματική Επιτροπή)
- «Στον τομέα της πρόληψης δεν υπάρχει τίποτα προς το παρόν, είναι ένα μεγάλο κενό.» (Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας)
- «Σε επίπεδο πρόληψης χωλαίνουμε, γίνονται μόνο κάποιες σπασμωδικές προσπάθειες.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Δρούμε πυροσβεστικά παρά προληπτικά.» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)

Από τη διερεύνηση του θέματος από την πλευρά της Γενικής Εισαγγελίας, φαίνεται ότι πολύ λίγες είναι οι περιπτώσεις που λαμβάνονται αναφορές από τα ίδια τα σχολεία για περιστατικά βίας στην οικογένεια, παρόλο που 8 στους 10 ισχυρίζονται ότι γνωρίζουν ότι είναι αναγκαία η εφαρμογή της υποχρεωτικής αναφοράς (με διακύμανση των ποσοστών μεταξύ 70%-91%). Εντούτοις, όπως αναφέρθηκε:

- «Πολλές από αυτές που παίρνουμε αφορούν περιπτώσεις που εντοπίστηκαν στο σχολείο, παραπέμφθηκαν στο Γραφείο Ευημερίας, και το Γραφείο Ευημερίας ενημερώνει εμάς.» (Νομική Υπηρεσία)
- «Η υποχρεωτική αναφορά στη Νομική Υπηρεσία γίνεται από front line.» (Μέλος Συμβουλευτικής Επιτροπής)

Όπως διαπιστώνεται και από τις ημι-ποιοτικές συνεντεύξεις με καθηγητές/ διευθυντές, υπάρχει πολύ περιορισμένη έως καμία συνεργασία με τη Νομική Υπηρεσία γιατί δεν φθάνουν οι καταγγελίες απευθείας εκεί, αλλά μέσω άλλων υπηρεσιών του κράτους.

6. Εντοπισμός και αναγνώριση δυσκολιών στην παροχή σχετικών υπηρεσιών (πρωτογενής έρευνα)

Η μεγαλύτερη δυσκολία στην παροχή των υπηρεσιών αυτών στα σχολεία είναι ο «**φόβος**» που αισθάνονται οι εκπαιδευτικοί όταν πρόκειται να εμπλακούν σε υποθέσεις βίας στην οικογένεια, γεγονός που λειτουργεί ανασταλτικά στη διαδικασία εντοπισμού και αναφοράς του περιστατικού με βάση τις θεσμοθετημένες διαδικασίες. Μάλιστα στη **Δημοτική Εκπαίδευση** εκτιμάται ότι υπάρχει μεγαλύτερη ανεκτικότητα από τους εκπαιδευτικούς (δασκάλους και διευθυντές) σε περιπτώσεις που υπάρχουν υπόνοιες για βία καθότι είναι πιο φοβισμένοι και τείνουν να απομακρύνονται περισσότερο από τις ευθύνες τους. Τα ακόλουθα σχόλια είναι ενδεικτικά της πιο πάνω εκτίμησης:

- «Ο δάσκαλος τραβά πίσω όταν πρόκειται να προχωρήσει στη διαδικασία της επίσημης καταγγελίας. Γι αυτό είναι λίγες οι επίσημες καταγγελίες.» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)
- «Οι δάσκαλοι είναι σε δίλημμα. Η όλη διαδικασία είναι αρνητική για το προσωπικό του σχολείου και ψυχοφθόρα.» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)
- «Πολλές φορές αν και υπάρχουν υποψίες δεν αντιλαμβανόμαστε τη σοβαρότητα.» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)
- «Επικρατεί φόβος για τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει ένας δημόσιος λειτουργός στο άτομό του.» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)
- «Δεν υπάρχουν ούτε δομές προστασίας...Γι αυτό έχουν (οι εκπαιδευτικοί) επιφυλάξεις να κάνουν κινήσεις.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Είναι και θέμα χρόνου (δηλ. οι συναντήσεις της Ομάδας). Οι δάσκαλοι δεν κάθονται να βρεθούν.» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)

Στα **γυμνάσια/ λύκεια** όπου συνήθως ο Υπεύθυνος της Ομάδας είναι ο Σύμβουλος Καθηγητής ο οποίος ενθαρρύνει τους μαθητές να αναφέρουν το πρόβλημα η πιθανότητα να βγει στην επιφάνεια το περιστατικό και η αναφορά

να γίνει από τα ίδια τα παιδιά είναι μεγαλύτερη. Σε αυτό συμβάλλει επίσης το γεγονός ότι τα περιστατικά είναι πιο «εμφανή», όπως δηλώνουν οι εκπαιδευτικοί ψυχολόγοι. Συγκεκριμένα, καταγράφηκαν τα εξής σχόλια:

- «Είναι πιο εύκολο να αναγνωρίσεις τη βία στον έφηβο. Είναι πιο συγκροτημένη προσωπικότητα. Ενώ στο δημοτικό το παιδί μπορεί να υποφέρει και να μη μιλά.» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)
- «Αναφορές γίνονται από φίλους, γείτονες, καθηγητές, υπεύθυνους τμημάτων, γυμναστές ακόμα και ιερείς!» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)

Φυσικά, σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης εντοπίζονται δυσκολίες αναφοράς των περιστατικών από εκπαιδευτικούς λόγω του φόβου που υπάρχει ότι θα τεθεί σε κίνδυνο το γόητρο του σχολείου και λόγω της κλειστής Κυπριακής κοινωνίας («Ο καθένας κοιτάζει τη δουλειά του», Νομική Υπηρεσία), ενώ εκφράζονται επιφυλάξεις ως προς το ρόλο του εκπαιδευτικού ο οποίος αθέλητα γίνεται στόχος γονέων.

- «Δεν υπάρχουν ούτε δομές προστασίας...Γι αυτό έχουν (οι εκπαιδευτικοί) επιφυλάξεις να κάνουν κινήσεις.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Οι διαδικασίες δεν προστατεύουν τους Εκπαιδευτικούς. Προσπαθείς να προφυλάξεις τον εαυτό σου. Οι καθηγητές επιζητούν ανωνυμία.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Δεν έχουμε νομική κάλυψη, λόγω της διαφύλαξης των προσωπικών δεδομένων.» (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)
- «Ποιος προστατεύει ποιον τελικά; Δεν υπάρχει καμία προστασία και στήριξη ακόμα και στην ίδια την υπηρεσία μας (δηλ. ΥΠΠ)» (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)
- «Είμαστε μικρή κοινωνία. Δεν είμαστε έτοιμοι να καταγγείλουμε το διπλανό μας.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Η νοοτροπία που επικρατεί κάνει τους διευθυντές να έχουν την τάση να κουκουλώνουν. Υπάρχει γενικά μια διάθεση εσωστρέφειας.» (Μέλος Συμβουλευτικής Επιτροπής)

- «Διακρίνεται μια έντονη ανησυχία των εκπαιδευτικών για προσωπικό κόστος, όπως επίσης και για τη μετέπειτα συνεργασία τους με τους γονείς.» (Γραφείο Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού)
- «Πρέπει να αλλάξει η στάση απέναντι στη βία σαν κοινωνία και νοοτροπία, γιατί κάθε επαγγελματίας επηρεάζεται από τη θέση του ως μέλος της κοινωνίας.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Ο δάσκαλος θεωρείται κυρίως ως μεταφορέας γνώσεων, ενώ ο ρόλος του είναι διπλός: Εκπαίδευση και Αγωγή του παιδιού.» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι δικαιολογημένες ή αδικαιολόγητες επιφυλάξεις των εκπαιδευτικών πολλές φορές καταλήγουν σε καθυστερημένες αναφορές/ καταγγελίες στο Γραφείο Ευημερίας, με σοβαρότατη συνέπεια να χάνονται τα ευρήματα.

Από την άλλη μεριά, υπάρχει και μια ανησυχία για αβάσιμες καταγγελίες, γεγονός που προϋποθέτει καλύτερη διερεύνηση των περιστατικών που αναφέρονται προτού ενημερωθεί το Γραφείο Ευημερίας. Γι αυτό και η Διατμηματική Επιτροπή εισηγήθηκε μεταξύ άλλων όπως γίνει καλύτερη διερεύνηση των περιπτώσεων προτού κληθεί κάποιος επαγγελματίας, π.χ. ο Οικογενειακός Σύμβουλος.

Πέρα από τα προβλήματα/ δυσκολίες και επιφυλακτικότητα που εντοπίζεται στο σημείο αναφοράς και χειρισμού του περιστατικού, φαίνεται να υπάρχουν ταυτόχρονα **προβλήματα άρτιας εκπαίδευσης και ενημέρωσης** στο θέμα της βίας, αφού από όλες τις ομάδες ενδιαφέροντος κατέστη σαφές ότι δεν υπάρχει ικανοποιητικός βαθμός γνώσης για το αντικείμενο, ευαισθητοποίηση για το θέμα αλλά και ούτε και συντονισμένη, συστηματική ενημέρωση για τις διαδικασίες χειρισμού περιστατικών. Χαρακτηριστικά μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής ανέφερε ότι «*Στο θέμα της διαφώτισης έγιναν σημαντικά βήματα αν και στα σχολεία υπάρχει ακόμη άγνοια. Χρειάζεται*

εκπαίδευση για να διαγνώσει κανείς τη βία και να ενεργήσει διακριτικά για να μην υπάρξει ξανά θυματοποίηση του παιδιού.»

Παρόλο που κατά καιρούς διεξάγονται σεμινάρια/ ημερίδες εκπαίδευσης/ κατάρτισης τόσο από τη Διατμηματική Επιτροπή για την Πρόληψη και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο, τη Συμβουλευτική Επιτροπή, όσο και από τον Σύνδεσμο για την Πρόληψη και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια, από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου και από άλλους μη κυβερνητικούς φορείς και οργανώσεις, αυτό που διαπιστώνεται είναι η **απουσία διάχυσης της πληροφόρησης που προκύπτει από τα εκάστοτε σεμινάρια, καθώς και ενημέρωσης συναδέλφων εκπαιδευτικών** από το ίδιο το άτομο που καταρτίζεται. Ενδεικτικά είναι τα ακόλουθα σχόλια των ακόλουθων στελεχών:

- *«Η κατάρτιση των εκπαιδευτικών στα θέματα βίας είναι υποτυπώδης.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)*
- *«Δεν υπάρχει καμία επίσημη επιμόρφωση/ κατάρτιση.» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)*
- *«Κατά διαστήματα γίνονται διαλέξεις από τη Διατμηματική Επιτροπή, τη Συμβουλευτική Επιτροπή κοκ. αλλά δεν είναι αρκετό αυτό. Πρέπει να υπάρχει προϋπηρεσιακή επιμόρφωση για τους δασκάλους.» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)*
- *«Τον τελευταίο καιρό επικρατεί αδράνεια στον τομέα της επιμόρφωσης.» (ΥΚΕ)*
- *«Είναι θέμα προσωπικού ενδιαφέροντος.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)»*
- *«Χρειάζεται εμπλουτισμός της βασικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών.» (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)*
- *«Χρειάζεται ενίσχυση των γνώσεων των εκπαιδευτικών στο θέμα της βία.» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)*
- *«Πρέπει οι εκπαιδευτικοί να καταλάβουν ότι ένα δικαστήριο χρειάζεται μάρτυρες, διαφορετικά δεν μπορεί να ενισχυθεί η υπόθεση.» (Νομική Υπηρεσία)*

Στα πλαίσια διεξαγωγής **προαιρετικών σεμιναρίων επιμόρφωσης που διοργανώνονται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου**, λειτουργούν διατμηματικά σεμινάρια για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης με εισηγητές άτομα με μεγάλη εμπειρία στον τομέα της Υπηρεσίας Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αγωγής, της Υπηρεσίας Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας κοκ., με τα ακόλουθα συναφή θέματα ή τίτλους:

- Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Βίας στην οικογένεια
- Η κακοποίηση του παιδιού – Σύγχρονες τάσεις και αντιλήψεις στην πρόληψη και αντιμετώπισή της
- Σεξουαλική κακοποίηση παιδιών: Αν δεν μιλήσουμε γι αυτό το πρόβλημα δεν υπάρχει

Τα σεμινάρια αυτά μειονεκτούν στο γεγονός ότι είναι **προαιρετικά** και διοργανώνονται τοπικά και όχι σε παγκύπρια κλίμακα ταυτόχρονα. Έτσι η όποια συμμετοχή των εκπαιδευτικών είναι εθελοντική και αποσπασματική με περιορισμούς σε ό,τι αφορά την περαιτέρω διάχυση της γνώσης που θα αποκτηθεί ή των αποτελεσμάτων από τα βιωματικά εργαστήρια που περιλαμβάνονται στα σεμινάρια.

Τα **σεμινάρια της Διατμηματικής Επιτροπής** περιλαμβάνουν α) Διαλέξεις που αφορούν το θέμα βία και διαδικασίες, προληπτική αντιμετώπιση και ευαισθητοποίηση και β) Βιωματικά εργαστήρια (case studies). Στα σεμινάρια αυτά συμμετέχει ένας εκπρόσωπος από κάθε σχολείο και ο στόχος είναι κάθε 2 χρόνια το κάθε σχολείο να συμμετέχει σε ένα τέτοιο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η Επιτροπή εκτιμά ότι τα σεμινάρια αυτά είναι ουσιαστικά και οι συμμετέχοντες στο παρελθόν επέδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον. Εντούτοις δεν υπάρχει τρόπος να ελέγξει κάποιος κατά πόσο υπήρχε ανατροφοδότηση στα σχολεία ή οποιασδήποτε μορφής διάχυσης του υλικού του σεμιναρίου σε κάθε σχολική μονάδα:

- «Δεν υπάρχει *feedback*. Επαφίεται στον πατριωτισμό των εκπαιδευτικών.» (Διατμηματική Επιτροπή)

Ουσιαστικά η Διατμηματική Επιτροπή η οποία λειτουργεί εδώ και μια 10-ετία περίπου, κινείται στα πλαίσια της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, όμως δεν υπάρχουν «όροι εντολής» ή σχέδιο δράσης βάσει του οποίου λειτουργεί. Επιπρόσθετα, δεν υπάρχει οποιαδήποτε διοικητική υποστήριξη ούτε κάποιος άλλος επίσημος μηχανισμός που να της επιτρέψει να παίξει κάποιον εποπτικό ή συντονιστικό ρόλο όσον αφορά τις διαδικασίες τόσο σε επίπεδο πρόληψης όσο και επίπεδο αντιμετώπισης.

Σύμφωνα πάντα με τα αποτελέσματα της έρευνας, οι επαγγελματίες εκτιμούν ότι μάλλον «*Επικρατεί άγνοια για τις διαδικασίες*» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος), το οποίο είναι «*θέμα επιμόρφωσης*» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος). Μάλιστα σε μία περίπτωση στέλεχος της Τεχνικής Εκπαίδευσης ανέφερε ότι «*Δεν υπάρχει επίσημη διαδικασία αναφοράς του περιστατικού.*», λόγω άγνοιας ακόμα και σε ψηλότερα επίπεδα ιεραρχίας.

Αν και όπως αναφέρθηκε από διάφορες ομάδες στόχους οι **Εγκύκλιοι** κυκλοφορούν κάθε χρόνο στα σχολεία, εναπόκειται στον κάθε διευθυντή σε ποιο βαθμό θα εφαρμοστούν οι διαδικασίες αποτελεσματικά. Έπειτα, στις εκπαιδευτικές συνεδρίες που γίνονται συζητούνται ως επί το πλείστον θέματα εκπαιδευτικά και δεν προσκαλούνται οι εκπαιδευτικοί ψυχολόγοι να συμμετάσχουν αν και υπάρχει σχετική ενθάρρυνση από τους ίδιους. Φυσικά εναπόκειται στον κάθε διευθυντή τι θα αποφασίσει. Ο μεγάλος βαθμός άγνοιας γύρω από την ύπαρξη διαδικασιών έχει ως αποτέλεσμα 3 στους 10 εκπαιδευτικούς να δηλώνουν **καθόλου ή λίγο ικανοποιημένοι από την ύπαρξη διαδικασιών και την εφαρμογή τους** και 4 στους 10 να **μη δύνανται να απαντήσουν** στην ερώτηση αυτή.

Κατά συνέπεια το πρόβλημα της κατάρτισης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών αποτελείται από τρία διαφορετικά επίπεδα που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής:

- **Γνωσιολογική επιμόρφωση/ κατάρτιση** όσον αφορά το αντικείμενο της βίας στην οικογένεια

- **Εκπαίδευση** όσον αφορά το **ρόλο του εκπαιδευτικού** και **ευαισθητοποίηση** σε θέματα βίας
- **Διατμηματική επιμόρφωση** με έμφαση στις **νομικές υποχρεώσεις** που απορρέουν από τις **θεσμοθετημένες διαδικασίες** και θέματα συνεργασίας/ συντονισμού με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς και υπηρεσίες.

Ένα άλλο πρακτικό πρόβλημα που προκύπτει από την εφαρμογή των διαδικασιών είναι κάποια **νομικά κωλύματα** που όχι μόνο παρεμποδίζουν τους εκπαιδευτικούς από το να χειριστούν σωστά τα περιστατικά αλλά λειτουργούν αρνητικά στο όλο σύστημα.

- *«Όταν πας να εφαρμόσεις το νόμο όλα πίνουν νερό!» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)*
- *«Υπάρχουν και νομικά θέματα, όπως να μη γνωρίζουμε τον κηδεμόνα.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)*
- *«Πλήρης ενημέρωση για τα παιδιά με προβλήματα, ανεξάρτητα από προσωπικά δεδομένα. Διότι η ίση αντιμετώπιση άνισων δημιουργεί κοινωνικές ανισότητες.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)*

Επίσης φαίνεται να προκύπτει η ανάγκη για **αποσαφήνιση του ρόλου και των καθηκόντων** όλων των υπηρεσιών αλλά και σχετική ενημέρωση γι αυτό το θέμα, καθότι είναι αλληλένδετο με τα προβλήματα **συντονισμού** που υπάρχουν μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών. Συγκεκριμένα:

- *«Υπάρχει γενικά μια σύγχυση για τους ρόλους και τις αρμοδιότητες του καθενός. Χρειάζεται ένα ξεκαθάρισμα.» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)*
- *«Πρέπει όλες οι υπηρεσίες να γνωρίζουν το ρόλο τους.» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)*
- *«Να υπάρχει προσήλωση στο νόμο από όλες τις υπηρεσίες.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)*

Επιπλέον, όλες οι ομάδες στόχευσης που απευθύνθηκε η έρευνα συμφωνούν ότι υπάρχει πρόβλημα με την **αριθμητική στελέχωση των εκπαιδευτικών**

ψυχολόγων στα σχολεία και το **φόρτο εργασίας και γραφειοκρατία** συνάμα που χαρακτηρίζει τις ΥΚΕ. «Υπήρξε περίπτωση που βρήκα μαθήτρια στην αυλή του σχολείου υπό την επήρεια χαπιού και όταν επικοινωνήσα με την κοινωνική λειτουργό μου είπε ότι είχε σχολάσει!» (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)

- «Το *feedback* που παίρνουμε πίσω (για τα περιστατικά από τις άλλες κρατικές υπηρεσίες) είναι ελάχιστο.» (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)
- «Το Γραφείο Ευημερίας είναι πολύ μεγάλο, γεγονός που το καθιστά δυσλειτουργικό.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)

Στις ποιοτικές και ημι-ποιοτικές έρευνες διαγνώστηκαν επίσης προβλήματα **δομών και υποδομών**:

- «Δεν έχουμε υποδομή σε σχέση με το όλο σύστημα.» (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)
- «Πρέπει να γίνουν διάφορες καινοτομίες στους κλάδους και υποδομή. Π.χ. Όταν κάποιος φεύγει από την τάξη (και δεν παρακολουθεί το μάθημα) πρέπει να υπάρχουν οι δομές να τον φέρει πίσω. (Δηλ. αν είναι στην αυλή να εντοπιστεί άμεσα και να τον προσεγγίσει κάποιος αρμόδιος και να τον πείσει να επιστρέψει στο μάθημα)» (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)

7. Εκτιμήσεις και απόψεις για την αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών και των Διατμηματικών Διαδικασιών (πρωτογενής έρευνα)

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται σήμερα στα σχολεία για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας **δεν είναι επαρκώς αποτελεσματικές**. Το γεγονός ότι υπάρχουν αναδρομικές αναφορές βίας από μόνο του καταδεικνύει ότι **τα περιστατικά δεν εντοπίζονται ή δεν αναφέρονται έγκαιρα**. Όχι μόνο οι Ομάδες στα σχολεία δεν έχουν οριστεί καθολικά αλλά ακόμα και εκεί όπου έχουν οριστεί υπάρχει αμφιβολία κατά πόσο λειτουργούν βάσει θεσμοθετημένων διαδικασιών. Πάντως σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας στις περισσότερες περιπτώσεις τα περιστατικά τυγχάνουν χειρισμού βάσει της **υποκειμενικής κρίσης** της Διεύθυνσης του σχολείου και υπάρχει άμεση εμπλοκή των πιο ειδικών επαγγελματιών, δηλαδή των Καθηγητών της Συμβουλευτικής Αγωγής και των άλλων κρατικών υπηρεσιών (ΥΚΕ).

Μια βασική διαπίστωση από πλευράς των Εκπαιδευτικών Ψυχολόγων που είναι ενδεικτική της μη αποτελεσματικής διαχείρισης των περιστατικών είναι ότι:

- *«Υπάρχουν χρόνια περιστατικά για τα οποία δεν γίνεται τίποτα, απλά τα χειριζόμαστε από χρόνο σε χρόνο.» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)*
- *«Δεν υπάρχει αποτέλεσμα και τα θύματα 'εγκλωβίζονται'. Οι ίδιοι οι οικογενειακοί σύμβουλοι απορρίπτουν τις επιλογές που έχουν.» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)*

Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι δεν έχει καταστεί σαφές εάν το **Εγχειρίδιο Διατμηματικών Διαδικασιών** κυκλοφορεί μαζί με σχετική εγκύκλιο στην αρχή κάθε σχολικής χρονιάς για ενημέρωση και μετά υπάρχει σε φάκελο στο αρχείο.

- «Ένα πρόβλημα είναι το γεγονός ότι η εγκύκλιος δεν επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο. Δεν υπάρχει βιβλιαράκι για παράδειγμα, όπως με τις ειδικές ανάγκες/ αναλφαβητισμό.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Φέτος δεν έχουμε λάβει καμία ενημέρωση ακόμα. Η εγκύκλιος μας ήρθε στην περσινή σχολική χρονιά, τον Ιανουάριο.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Το εγχειρίδιο είτε δεν έφτασε στα σχολεία, είτε δεν λήφθηκε υπόψη.» (Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας)

Η ποσοτική έρευνα μεταξύ των εκπαιδευτικών καταδεικνύει ότι:

- 6 στους 10 **δεν γνωρίζουν κατά πόσο υπάρχει «Ομάδα Πρόληψης και Αντιμετώπισης Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο»** στη δική τους σχολική μονάδα, ποσοστό που φθάνει μέχρι και το 74% στη μέση γενική και τεχνική εκπαίδευση.
- Περισσότεροι από 4 στους 10 εκπαιδευτικούς δηλώνουν **άγνοια για την ύπαρξη γραπτών διαδικασιών** που αφορούν την παροχή υπηρεσιών στα σχολεία για την πρόληψη και αντιμετώπιση των περιστατικών βίας στην οικογένεια και αυτό αφορά ιδιαίτερα τα νηπιαγωγεία και προδημοτική εκπαίδευση.
- Επιπλέον, **4 στους 10 δεν γνωρίζουν την ύπαρξη εγχειριδίων ή βιβλιάρων με οδηγίες** σχετικά με τη βία στην οικογένεια και 3 στους 4 δηλώνουν ότι αυτά **δεν διατίθενται στους εκπαιδευτικούς**. Αυτό το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα έντονο στη μέση γενική και τεχνική εκπαίδευση.
- Σχεδόν 3 στους 10 εκπαιδευτικούς απάντησαν ότι **δεν είναι καθόλου ικανοποιητική η ενημέρωση όσον αφορά τις διαδικασίες** που αφορούν την παροχή των σχετικών υπηρεσιών, ενώ 4 στους 10 δήλωσαν ότι είναι **λίγο ικανοποιητική**.
- Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα (56%) θεωρεί ότι οι **γνώσεις** που κατέχει για τη βία στην οικογένεια έτσι ώστε να μπορεί να παρέμβει σε περίπτωση που χρειαστεί, είναι **λίγο ικανοποιητικές** και επιπλέον 1 στους 5 **καθόλου ικανοποιητικές**.

Επιπλέον, οι απόψεις δίστανται – σύμφωνα με την ποιοτική έρευνα – κατά πόσο το εγχειρίδιο και η σχετική εγκύκλιος πρέπει να αποστέλλονται κάθε χρόνο στα σχολεία, αφού δεν έχει αλλάξει κάτι. Ενδεχομένως, θα ήταν πιο αποτελεσματικό να υπήρχαν παράλληλα άλλοι τρόποι ενημέρωσης του προσωπικού του σχολείου, τόσο από τη Διεύθυνση όσο και από κάποιο Συντονιστικό φορέα, σε επίπεδο Υπουργείου, με αλλαγές στον τρόπο επικοινωνίας των διαδικασιών και προνοιών της νομοθεσίας που υπάρχουν στο εγχειρίδιο και την εγκύκλιο που διανέμεται στα σχολεία, έτσι ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική η όλη επικοινωνία.

Αν και θεωρείται ικανοποιητικό το περιεχόμενό του εγχειριδίου διατμηματικών διαδικασιών, καθότι αποτελεί ένα οδηγό με **σαφείς διαδικασίες αναφοράς και χειρισμού περιστατικών**, επικρατεί η αντίληψη ότι είναι μάλλον τυπικό (ένεκα και του τρόπου διανομής του και περιορισμένης διάχυσης των πληροφοριών που εμπεριέχει) και η εφαρμογή του αντιμετωπίζει **προβλήματα συντονισμού και νομοθεσίας**.

- «Το εγχειρίδιο έχει δώσει ασφάλεια στους λειτουργούς.» (Μέλος Συμβουλευτικής Επιτροπής)
- «Βάσει νομοθεσίας το παιδί-θύμα θα πρέπει ενδεχομένως να απομακρυνθεί από την οικογένεια και κανείς δεν το θέλει αυτό.» (Στέλεχος δημοτικής εκπαίδευσης)
- «Δεν είναι θέμα εγκυκλίου. Στη θεωρία γεμίζουμε τόμους.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Δεν υπάρχει νομικό πλαίσιο. Λειτουργούμε ανθρωπιστικά!» (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)
- «Χρειάζεται νομική κάλυψη για να μπορούν να μιλήσουν οι ειδικοί με το παιδί. Αυτοί οι άνθρωποι (που κτυπούν τα παιδιά τους) είναι και απρόβλεπτοι.» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)

Φυσικά πρέπει να αναφερθεί ότι, όπως εύστοχα ένα από τα μέλη της Συμβουλευτικής Επιτροπής, ανέφερε «Το εγχειρίδιο στοχεύει στην καλή συνεργασία στο χαρτί, στη δημιουργία δικτύου αλληλοενημέρωσης.» Αυτό επιβεβαιώνεται και από την ύπαρξη της Υποχρεωτικής Αναφοράς που

σύμφωνα με τη Νομική Υπηρεσία: «Εκτελεί έναν τυπικό ρόλο, είναι μια έκθεση/ αναφορά για το τι κάνουν οι άλλοι.» Επιπλέον, ο ανεπαρκής συντονισμός που εντοπίζεται έχει ως αποτέλεσμα την μετάθεση ευθυνών και όπως ανέφερε Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης: «Η μια υπηρεσία κατηγορεί την άλλη.»

Στο θέμα της συνεργασίας μεταξύ φορέων και διατμηματικής επικοινωνίας που έχει επίδραση στον όλο συντονισμό, και είναι αλληλένδετο με την ελλιπή συντονισμένη εκπαίδευση/ κατάρτιση, ένα σημαντικό πρόβλημα αποτελεί το **εναλλάξιμο προσωπικό**, αφού όταν κάποιοι λειτουργοί στις αρμόδιες υπηρεσίες μετακινηθούν, τότε «χάνεται» κάποιες φορές και το κανάλι επικοινωνίας. Επιπρόσθετα, πέρα από την αρνητική επίπτωση στο θέμα της αποτελεσματικής επικοινωνίας και συνεργασίας, η εναλλαξιμότητα του προσωπικού έχει ως επίπτωση την ανομοιογένεια στη διαχείριση των περιστατικών. Χαρακτηριστική εισήγηση είναι η ακόλουθη:

- «Να μην υπάρχουν εναλλαγές – σταθερά οι ίδιοι.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- «Χάνονται οι συνδετικοί κρίκοι.» (Δάσκαλος/ Διευθυντής Δημοτικής Εκπαίδευσης)

Η αναποτελεσματικότητα οφείλεται εν μέρει στην **καθυστέρηση** που πολλές φορές υπάρχει όσον αφορά την ανταπόκριση από τις **υπηρεσίες εκπαιδευτικής ψυχολογίας και κοινωνικής ευημερίας**, ειδικά στη Λευκωσία και στη Λεμεσό που αντιμετωπίζουν αυξημένο φόρτο εργασίας και πιο μικρή διαθεσιμότητα λειτουργών. Εντούτοις, υπάρχει η προσδοκία το πιλοτικό πρόγραμμα με βάση το οποίο κάποια σχολεία διαθέτουν κοινωνικό λειτουργό επί μονίμου βάσεως θα αποβεί επιτυχές και θα επεκταθεί μακροπρόθεσμα σε όλα τα σχολεία. Επίσης, ορισμένοι εκπαιδευτικοί είναι της άποψης ότι η κατανομή των πόρων από πλευράς των επαγγελματικών υπηρεσιών που παρέχονται στα σχολεία θα έπρεπε να γίνεται με βάση τις ανάγκες του κάθε σχολείου και όχι απλά με βάση τον αριθμό ή μηχανικά βάσει της κρίσεως των επαρχιακών επιθεωρητών.

Αξίζει να αναφερθεί η τάση ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι οι υπηρεσίες που έχουν να διαδραματίσουν το σημαντικότερο ρόλο σε αυτό το θέμα είναι η **Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας**, οι **Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας** και η **Αστυνομία**.

- ο *«Όσο καταρτισμένο και να είναι το προσωπικό δεν θα προλάβει ή να θεραπεύσει το πρόβλημα. Μπορεί να το απαλύνει. Υπάρχει μεγαλύτερη δυναμική άλλων υπηρεσιών του κράτους όπως το Γραφείο Ευημερίας.»* (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)
- ο *«Δεν είμαστε οι ειδικοί να το χειριστούμε (το θέμα βίας στην οικογένεια) ούτε και έχουμε το χρόνο! Να περιοριστούμε στις περιπτώσεις βίας στο σχολείο.»* (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)

Γι αυτό σε σχετικό ερώτημα που αποσκοπούσε στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών που παρέχονται στις σχολικές μονάδες, οι ερωτηθέντες δεν είναι αρκετά ικανοποιημένοι επειδή η δική τους παρέμβαση δεν μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά στην προστασία των παιδιών-θυμάτων ενδο-οικογενειακής βίας αλλά μέχρι το σημείο της αναφοράς στις αρμόδιες υπηρεσίες. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι 4 στους 10 συμμετέχοντες στην ποσοτική έρευνα μεταξύ εκπαιδευτικών αξιολογούν ούτε θετικά ούτε αρνητικά την αντιμετώπιση των παιδιών-θυμάτων βίας μέσα στο σχολείο ή δεν τοποθετούνται λόγω άγνοιας, ενώ 5 στους 10 εκτιμούν ότι είναι θετική η όλη αντιμετώπιση.

Όσον αφορά γενικά τη **στήριξη** που λαμβάνουν στο σχολείο τα παιδιά-θύματα, ο βαθμός ικανοποίησης βρίσκεται μάλλον σε χαμηλά επίπεδα καθότι εκτιμάται ότι υπάρχουν περιορισμοί στο τι μπορεί να δώσει το σχολείο στα παιδιά, πέρα από κατανόηση, ενθάρρυνση και επιείκεια σε περιπτώσεις που οι σχολικές επιδόσεις δεν είναι οι αναμενόμενες.

- ο *«Οι καθηγητές βλέπουν με επιείκεια τα παιδιά που αντιμετωπίζουν προβλήματα στο σπίτι.»* (Στέλεχος Μέσης Τεχνικής Εκπαίδευσης)

Συγκεκριμένα, 4 στους 10 εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην ποσοτική έρευνα δήλωσαν ότι η στήριξη είναι μικρή ή δεν υπάρχει καθόλου ενώ 3 στους

10 δεν ήταν σε θέση να εκφέρουν γνώμη. Το γεγονός αυτό είναι αλληλένδετο με την παντελή έλλειψη εκπαίδευσης τόσο στον εντοπισμό όσο και στο χειρισμό περιστατικών ενδο-οικογενειακής βίας μέσα στο σχολείο, αφού σχεδόν 9 στους 10 εκπαιδευτικούς που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο της έρευνας έδωσαν αρνητική απάντηση, καθιστώντας αδύνατη την οποιαδήποτε ουσιαστική στήριξη των παιδιών-θυμάτων.

8. Αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών με βάση τους στόχους, τις διαδικασίες και την αποτελεσματικότητά τους

Το κύριο συμπέρασμα που βγαίνει μέσα από την ποσοτική όσο και την ποιοτική έρευνα είναι ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται σήμερα στα σχολεία για τη στήριξη των θυμάτων βίας στην οικογένεια και την πρόληψη τέτοιων περιπτώσεων δεν είναι επαρκώς αποτελεσματικές. Δεν έχει εμπεδωθεί μεταξύ των εκπαιδευτικών ότι κάθε παιδί και έφηβος έχει νομικό δικαίωμα προστασίας από την ενδο-οικογενειακή βία, καθώς και στήριξης από τις αρμόδιες υπηρεσίες και ότι οι εκπαιδευτικοί είναι υπόχρεοι να εξασφαλίζουν το δικαίωμα αυτό σε κάθε παιδί.

Υπάρχει αρκετή άγνοια για τους μηχανισμούς και τις διαδικασίες που υποτίθεται λειτουργούν σε κάθε σχολείο για την επίτευξη του πιο πάνω στόχου. Αρκετά περιστατικά δεν εντοπίζονται ή δεν αναφέρονται έγκαιρα ή δεν αναφέρονται καθόλου γιατί αρκετοί εκπαιδευτικοί διστάζουν να αναφέρουν τέτοιες περιπτώσεις όπως προβλέπεται ή διότι πιστεύουν ότι ο χειρισμός τέτοιων περιπτώσεων είναι ευθύνη των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας. Μερικοί εκπαιδευτικοί φοβούνται για τις πιθανές συνέπειες αν εμπλακούν σε περιπτώσεις οικογενειακής βίας στο σχολείο τους γιατί δεν εξασφαλίζεται η ανωνυμία τους όταν καταθέσουν στην αστυνομία και προσέλθουν στο δικαστήριο ως μάρτυρες κατηγορίας.

Επίσης, λόγω του ανεπαρκούς σε αριθμό προσωπικού στην Υπηρεσία Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας και στις Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας (λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες που υπάρχουν), υπάρχει σημαντική καθυστέρηση μέχρι να επιληφθούν δύσκολων περιπτώσεων. Είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό ότι σε αρκετά σχολεία δεν υπάρχει 'Ομάδα Πρόληψης' και, εκεί όπου υφίσταται, υπάρχει αμφιβολία κατά πόσο λειτουργεί βάσει θεσμοθετημένων διαδικασιών. Τέλος, η έλλειψη του θεσμού του Multi Agency Risk Assessment Conference (MARAC), ο οποίος λειτουργεί με μεγάλη

επιτυχία στην Αγγλία και στην Φινλανδία, έχει ως αποτέλεσμα την έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών και την παρουσία χρόνιαίων περιπτώσεων, εγκλωβίζοντας τα θύματα σε μια κατάσταση που μόνο αρνητικές συνέπειες έχει για αυτά.

9. Εισηγήσεις για αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών στα σχολεία

Μετά από την πραγματοποίηση των ερευνών γραφείου και πεδίου και την ενδελεχή ανάλυση όλων των απαραίτητων στοιχείων, η Μελετητική Ομάδα υποβάλλει τις ακόλουθες εισηγήσεις, με γνώμονα τη βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχονται στα σχολεία για την πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας στην οικογένεια:

1. Διασφάλιση της δημιουργίας και αποτελεσματικής λειτουργίας των Ομάδων Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια σε όλα τα σχολεία.
2. Δημιουργία μηχανισμού συνεχούς ενημέρωσης του προσωπικού κάθε σχολείου, στην αρχή κάθε σχολικού έτους, αναφορικά με την ύπαρξη και τις θεσμοθετημένες διαδικασίες του Εγχειριδίου Διατμηματικών Διαδικασιών.
3. Παρακολούθηση ενημερωτικών σεμιναρίων για την ενδο-οικογενειακή βία.
4. Ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων συστηματικής κατάρτισης και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών σε θέματα ενδο-οικογενειακής βίας.
5. Ανάπτυξη και εφαρμογή συντονισμένων δράσεων με σκοπό την πρόληψη της ενδο-οικογενειακής βίας σε γονείς και παιδιά με τη συνεργασία των αρμόδιων Υπηρεσιών και ΜΚΟ
6. Εξεύρεση μηχανισμών στήριξης και συμπαράστασης των εκπαιδευτικών που εμπλέκονται σε περιστατικά βίας από την ίδια την υπηρεσία τους.
7. Καλύτερη στελέχωση των σχολείων με Εκπαιδευτικούς Ψυχολόγους, Οικογενειακούς Συμβούλους και Κοινωνικούς Λειτουργούς.
8. Καλύτερος συντονισμός μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και δημιουργία πολυθεματικών ομάδων χειρισμού περιστατικών ενδο-οικογενειακής βίας.
9. Δημιουργία ενός Συντονιστικού Φορέα πιθανόν σε επίπεδο Υπουργείου με την «εξουσία» να εφαρμόζει και να «εποπτεύει» τις

διαδικασίες τόσο στον τομέα της πρόληψης όσο και στον τομέα της αντιμετώπισης.

10. Η δημιουργία θεραπευτικών κέντρων σε σχολικούς χώρους, πλαισιωμένων με διάφορες ειδικότητες οι οποίοι θα εργάζονται απογεύματα και βράδια με ευάλωτους μαθητές-θύματα βίας στην οικογένεια καθώς και με μέλη της οικογένειάς τους.
11. Συνεργασία των σχολείων με Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς καθώς και με τις Δημοτικές Αρχές για παροχή υπηρεσιών στήριξης και εκμάθησης δεξιοτήτων σε ευάλωτους μαθητές-θύματα ενδο-οικογενειακής βίας που ανήκουν σε μειονότητες.

Οι πιο πάνω εισηγήσεις αναλύονται εκτενέστερα στη συνέχεια:

9.1 Διασφάλιση της δημιουργίας και αποτελεσματικής λειτουργίας των Ομάδων Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια σε όλα τα σχολεία

Λαμβάνοντας υπόψη το πόρισμα της έρευνας για τη μη πλήρη συμμόρφωση όλων των σχολικών μονάδων με τη διαδικασία σύστασης και εφαρμογής του θεσμού Ομάδας Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια, θα πρέπει η κάθε Διεύθυνση/ βαθμίδα εκπαίδευσης (Δημοτική, Μέση και Τεχνική) να διασφαλίσει ότι:

- α) σε κάθε Σχολείο με την έναρξη της σχολικής χρονιάς ορίζεται η Ομάδα αλλά και ενημερώνονται επαρκώς τα μέλη της Ομάδας για τις υποχρεώσεις και τα καθήκοντά τους,
- β) κάθε Σχολείο διαθέτει ένα οργανωμένο πρόγραμμα από δραστηριότητες και ενέργειες που αποσκοπούν στην πρόληψη του φαινομένου, και
- γ) κάθε Σχολείο χειρίζεται τα περιστατικά βίας μέσω των διατμηματικών διαδικασιών που αφορούν την υπηρεσία του και διαμέσου της Ομάδας που έχει οριστεί.

Για την επίτευξη του σημείου β) πιο πάνω υπάρχουν δύο επιλογές. Η πρώτη επιλογή αφορά τη δημιουργία ενός κοινού προγράμματος που θα αναπτυχθεί και θα υιοθετηθεί σε κεντρικό επίπεδο Υπουργείου, έτσι ώστε να τεθεί σε υποχρεωτική εφαρμογή από όλες τις διευθύνσεις του Υπουργείου και κατ' επέκταση όλες τις σχολικές μονάδες. Η δεύτερη επιλογή μπορεί να είναι μια πιο ευέλικτη λύση, η οποία θα δίδει μεν την ευκαιρία σε κάθε σχολείο να αναπτύξει το δικό του πρόγραμμα δραστηριοτήτων, βάσει των δικών του δυνατοτήτων, ιδιαιτεροτήτων και αναγκών αλλά από την άλλη θα πρέπει να υπάρχει κάποιος επίσημος συντονιστικός σύνδεσμος/ φορέας σε κεντρικό επίπεδο υπουργείου που να διασφαλίζει την εφαρμογή του.

9.2 Δημιουργία μηχανισμού συνεχούς ενημέρωσης του προσωπικού κάθε σχολείου, στην αρχή κάθε σχολικού έτους, αναφορικά με την ύπαρξη και τις θεσμοθετημένες διαδικασίες του Εγχειριδίου Διατμηματικών Διαδικασιών

Το διδακτικό προσωπικό κάθε σχολικής μονάδας πρέπει απαραίτητως να τυγχάνει τόσο μιας αρχικής ενημέρωσης, στην **αρχή κάθε σχολικής χρονιάς** από τη Διεύθυνση του Σχολείου, όσο και μιας τακτικής υπενθύμισης για το Εγχειρίδιο των Διατμηματικών Διαδικασιών στα πλαίσια των δραστηριοτήτων που θα εκτελεί η Ομάδα Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια, που θα υπάρχει σε κάθε σχολείο. Είναι σημαντικό, όπως το Εγχειρίδιο των Διατμηματικών Διαδικασιών να τυπώνεται και να διανέμεται στους εκπαιδευτικούς **ολόκληρο** και όχι αποσπασματικό (δηλαδή μόνο το κομμάτι που αφορά το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού), έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί να έχουν μια ολοκληρωμένη εικόνα του χειρισμού των περιστατικών ενδο-οικογενειακής βίας από όλες τις αρμόδιες Υπηρεσίες. Η συνεχής αυτή ενημέρωση θα είναι άμεσα συνδεδεμένη με την παρακολούθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης για τα οποία υπάρχει εισήγηση στη συνέχεια. Πάντως, η ανάγκη για περαιτέρω επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί για 9 στους 10 συμμετέχοντες στην έρευνα μεγάλη μέχρι και πολύ μεγάλη ανάγκη (40% και 49% αντίστοιχα).

9.3 Υποχρεωτική παρακολούθηση ενημερωτικών σεμιναρίων για την ενδο-οικογενειακή βία.

Στο παρόν στάδιο υπάρχει μια σειρά από ενημερωτικά σεμινάρια, προαιρετικής παρακολούθησης που αφορούν την ενδο-οικογενειακή βία και γίνονται στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Τα σεμινάρια αυτά είναι σημαντικό να καταστούν υποχρεωτικά και να ενταχθούν στην προ-υπηρεσιακή εκπαίδευση του κάθε εκπαιδευτικού.

9.4 Ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων συστηματικής κατάρτισης και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών σε θέματα ενδο-οικογενειακής βίας

Μία από τις βασικότερες εισηγήσεις που προκύπτουν από την εκτενή και αντικειμενική διερεύνηση του θέματος της μελέτης, είναι η **ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων συστηματικής κατάρτισης** που να αφορά όλους τους εκπαιδευτικούς αλλά και ειδικά τους Διευθυντές και Επιθεωρητές με γενικό σκοπό την **ενημέρωση, κατάρτιση** αλλά και **αύξηση της ευαισθητοποίησης**, έτσι ώστε να προωθηθεί και να ενισχυθεί σημαντικά ο τομέας της πρόληψης. Είναι προφανές ότι με την αποσπασματική επιμόρφωση επιλεγμένων ήδη ευαισθητοποιημένων ατόμων ως εκπρόσωποι σχολείων, ενισχύονται τα προβλήματα εναλλαξιμότητας προσωπικού και ανομοιογένειας στο χειρισμό υποθέσεων και δεν επιλύεται ουσιαστικά το πρόβλημα της ανεπαρκούς ενημέρωσης/ κατάρτισης και απόκτησης βασικών γνώσεων. Αντιθέτως, προτείνεται όπως εισαχθούν προγράμματα που να καλύπτουν με κάποιον συντονισμένο τρόπο ολόκληρη την εκπαιδευτική κοινότητα, αφού όπως αναφέρθηκε:

- *«Δεν μπορεί ο καταρτιζόμενος να μεταδώσει αυτά που έμαθε σε μια συνεδρία. Γίνεται απλά ενημέρωση. Γι αυτό πιο αποτελεσματική θα ήταν η επιμόρφωση ολόκληρης της σχολικής μονάδας.» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)*
- *«Οι απλοί εκπαιδευτικοί είναι οι καλύτεροι πολλαπλασιαστές. (είναι τα άτομα που θα ενημερώσουν άτυπα και θα επηρεάσουν τους συναδέλφους τους και έτσι θα πολλαπλασιάσουν το όφελος» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)*

Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να διαχωριστούν σε **Αρχικά/ Προϋπηρεσιακά προγράμματα επιμόρφωσης (Initial Training)** και σε **Ενδο-υπηρεσιακά προγράμματα κατάρτισης (In-Service Training)**. Ενώ θα πρέπει να υπάρχει και ένα τρίτο επίπεδο πιο εξειδικευμένης κατάρτισης που να αφορά όσους πρόκειται να προαχθούν σε Βοηθούς Διευθυντές, Διευθυντές, Επιθεωρητές κοκ.

Όσον αφορά τους **στόχους** των προγραμμάτων, πρέπει να καλύπτουν σε γενικές γραμμές τα κάτωθι:

- Ευαισθητοποίηση για το θέμα της βίας στην οικογένεια
- Δεξιότητες αναγνώρισης συμπτωμάτων
- Δεξιότητες χειρισμού περιστατικών
- Διαδικασίες Εγχειριδίου

Πέρα από τα υποχρεωτικά προγράμματα επιμόρφωσης, οποιαδήποτε συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε σεμινάρια κατάρτισης, ημερίδες, συνέδρια ή οποιοσδήποτε συναντήσεις εκπαιδευτικού χαρακτήρα, ως εκπρόσωποι της σχολικής τους μονάδας, θα πρέπει να συνοδεύονται από **υποχρεωτικές ενέργειες διάχυσης** όλων των πληροφοριών στο υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό και Διεύθυνση του σχολείου, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η διάχυση της γνώσης, η ομογλωσσία και ομοιογένεια στο θέμα της βίας και η αποτελεσματικότητα παροχής των σχετικών υπηρεσιών στα σχολεία.

- *«Πρέπει να υπάρχει υποχρεωτική ενημέρωση του προσωπικού του σχολείου, όπως και υποχρεωτική ενημέρωση των συναδέλφων από εκπαιδευτικούς που παρακολούθησαν κάποια σεμινάρια.»*
(Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)

Στα πλαίσια της διαφώτισης και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών κρίνεται σκόπιμη η χρήση κατάλληλου **επικοινωνιακού υλικού**, όπως είναι τα εκπαιδευτικά φιλμάκια.

Τέλος, τα «μηνύματα» όπως εκτιμάται από τα Στελέχη όλων των βαθμίδων/διευθύνσεων του ΥΠΠ θα περάσουν καλύτερα στους εκπαιδευτικούς αν τα προγράμματα αυτά διεξαχθούν σε εργάσιμο χρόνο, αφού θα υπάρξει καλύτερη αντίληψη ότι έχουν υποχρέωση να εφαρμόσουν τις διαδικασίες.

9.5 Ανάπτυξη και εφαρμογή συντονισμένων δράσεων με σκοπό την πρόληψη της ενδο-οικογενειακής βίας σε γονείς και παιδιά με τη συνεργασία των αρμόδιων Υπηρεσιών και ΜΚΟ

Σε επίπεδο πρόληψης είναι σημαντικό όπως σχεδιαστούν ειδικές δράσεις που θα απευθύνονται τόσο στα ίδια τα παιδιά όσο και στους γονείς τους, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί άριστα με τη συνεργασία του **Γραφείου της Επιτρόπου για την Προστασία των Δικαιωμάτων των Παιδιών** που ήδη επισκέπτεται σε οργανωμένη βάση τα σχολεία και εκτελεί καθήκοντα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης. Πιθανόν ο **Σύνδεσμος Γονέων ή ακόμα και οι Οργανώσεις των Εκπαιδευτικών** ως Οργανωμένα Σύνολα να εμπλακούν συντονισμένα σε αυτή την προσπάθεια, δίνοντας έτσι:

- ο «Έμφαση στη μακροχρόνια πρόληψη μέσα από τα παιδιά.»
(Στέλεχος δημοτικής εκπαίδευσης)

9.6 Εξεύρεση μηχανισμών στήριξης και συμπαράστασης των εκπαιδευτικών που εμπλέκονται σε περιστατικά βίας από την ίδια την υπηρεσία τους

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των επιφυλάξεων και αρνητικής στάσης μιας μεγάλης μερίδας εκπαιδευτικών για το «προσωπικό κόστος» με το οποίο «χρεώνονται» στις περιπτώσεις που καλούνται να αναφέρουν/ καταγγείλουν και να διαχειριστούν περιστατικά βίας, θα πρέπει να εξευρεθούν **μηχανισμοί στήριξης** τους από την ίδια τη Διεύθυνση του ΥΠΠ όπου υπάγονται σαν σχολείο. Θα πρέπει να υπάρξει ακόμη η βούληση, δέσμευση και σχετική διαβεβαίωση ότι εκεί όπου χρειάζεται οι εκπαιδευτικοί θα τύχουν της ανάλογης συμπαράστασης.

9.7 Καλύτερη στελέχωση των σχολείων με Εκπαιδευτικούς Ψυχολόγους, Οικογενειακούς Συμβούλους και Κοινωνικούς Λειτουργούς

Λαμβάνοντας υπόψη ότι, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο της μελέτης, οι εκπαιδευτικοί ψυχολόγοι εκτιμάται ότι υστερούν αριθμητικά με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλος φόρτος εργασίας και η παρουσία τους στα

σχολεία να είναι ανεπαρκής, γίνεται εισήγηση για **καλύτερη στελέχωση** των σχολικών μονάδων με **Εκπαιδευτικούς Ψυχολόγους**. Το ίδιο ισχύει με τους Οικογενειακούς Συμβούλους και τους **Κοινωνικούς Λειτουργούς**, με τη διαφορά ότι υπάρχει προσδοκία ότι το Πιλοτικό Πρόγραμμα που βρίσκεται σε λειτουργία σε συγκεκριμένα σχολεία (παρουσία ενός Κοινωνικού Λειτουργού σε κάθε σχολείο) θα αξιολογηθεί θετικά και θα επεκταθεί περισσότερο.

- *«Σε περίπτωση που εξαπλωθεί ο θεσμός των κοινωνικών λειτουργών στα σχολεία θα μπορούσαν να γίνουν περισσότερα σε κάθε σχολική μονάδα που λειτουργεί αυτοτελώς.» (Διατμηματική Επιτροπή)*

Με αυτό τον τρόπο οι εκπαιδευτικοί θα αποβάλουν σταδιακά την αντίληψη ότι αυτές οι δύο ομάδες επαγγελματιών δεν αποτελούν μέλη της ενδοσχολικής Ομάδας με τη στενή έννοια και θα επιτευχθεί βελτίωση των μεταξύ τους σχέσεων και πιο αρμονική συνεργασία. Οι ίδιοι οι Εκπαιδευτικοί Ψυχολόγοι εκτιμούν ότι υπάρχουν σαφώς περιθώρια βελτίωσης όσον αφορά την περαιτέρω **ανάπτυξη των σχέσεων με τους εκπαιδευτικούς** και κατά συνέπεια τη μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας παροχή των υπηρεσιών που καλούνται να προσφέρουν:

- *«Σε περιπτώσεις συναισθηματικής βίας υπάρχει μεγάλη ανάγκη του εκπαιδευτικού ψυχολόγου και δεν υπάρχει ένας για κάθε ΖΕΠ (Ζώνη Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας).» (Στέλεχος Δημοτικής Εκπαίδευσης)*
- *«Αν υπάρχουν πιο πολλοί ψυχολόγοι στα σχολεία, τότε θα μπορούν να αναπτυχθούν καλύτερα οι δεσμοί και οι σχέσεις με τους εκπαιδευτικούς.» (Εκπαιδευτικός Ψυχολόγος)*
- *«Χρειάζεται προσηλωμένους ανθρώπους επαγγελματίες.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)*

9.8 Καλύτερος συντονισμός μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και δημιουργία πολυθεματικών ομάδων χειρισμού περιστατικών ενδο-οικογενειακής βίας

Βασική προϋπόθεση βελτίωσης της παροχής των υπηρεσιών πρόληψης και αντιμετώπισης των περιστατικών βίας στην οικογένεια είναι ο **καλύτερος συντονισμός μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων υπηρεσιών και κυρίως μεταξύ των εκπαιδευτικών, των εκπαιδευτικών ψυχολόγων και των υπηρεσιών κοινωνικής ευημερίας**. Έχει αναφερθεί επίσης από σημαντικούς φορείς η ανάγκη για δημιουργία πολυθεματικών ομάδων που θα αποτελούνται από επαγγελματίες όλων των ειδικοτήτων οι οποίοι θα χειρίζονται τα περιστατικά συλλογικά σε ένα πιο συντονισμένο πλαίσιο συνεργασίας, αποφεύγοντας έτσι τα προβλήματα γραφειοκρατίας και ανεπιθύμητων καθυστερήσεων.

9.9 Δημιουργία ενός Συντονιστικού Φορέα πιθανόν σε επίπεδο Υπουργείου με την εξουσία να εφαρμόζει και να «εποπτεύει» τις διαδικασίες τόσο στον τομέα της πρόληψης όσο και στον τομέα της αντιμετώπισης

Έντονη είναι η ανάγκη δημιουργίας ενός φορέα που να μπορεί να συντονίσει τις πιο πάνω ενέργειες που προτείνονται αποτελεσματικά τόσο σε επίπεδο πρόληψης (με την εισαγωγή προγραμμάτων και οργανωμένων δράσεων) όσο και σε επίπεδο αντιμετώπισης (με τη διασφάλιση τήρησης των διαδικασιών του Εγχειριδίου και τη λήψη των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων ή ακόμα και επιβολή κυρώσεων).

- ο «Θα μπορούσε να υπάρχει ένας φορέας του ΥΠΠ που να δίδει καθοδήγηση και κατεύθυνση.» (Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)

Εκπρόσωποι του φορέα μπορούν να πραγματοποιούν περιοδικές επισκέψεις στα σχολεία ειδικά για το σκοπό αυτό έτσι ώστε το θέμα της Βίας στην Οικογένεια να αντιμετωπιστεί πλέον ως ένα ιδιαίτερο κεφάλαιο στα σχολεία.

Υπάρχει επίσης η δυνατότητα στα πλαίσια της Μείζονος Επιθεώρησης που γίνεται στις σχολικές μονάδες να ενταχθεί η Βία στην Οικογένεια ως ένα ξεχωριστό, ειδικό κεφάλαιο, έτσι ώστε να υποβοηθείται ενδεχομένως ο «εποπτικός» ρόλος αυτού του φορέα.

- ο *«Στα πλαίσια της επιθεώρησης της σχολικής μονάδας θα μπορούσε να γίνεται. Όχι σε μορφή εποπτείας αλλά συνεργασία και στήριξη.»*
(Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)

Επιπρόσθετα, υπάρχει η δυνατότητα όπως τον εποπτικό ρόλο αναλάβει η Συμβουλευτική Επιτροπή, νοουμένου ότι γίνουν οι απαραίτητες νομοθετικές τροποποιήσεις για να αυξηθούν οι αρμοδιότητες της και να έχει εκτελεστική εξουσία.

Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι όλοι οι φορείς ανεξαιρέτως πιστεύουν ότι χρειάζεται **κινητοποίηση**, η οποία θα πρέπει να έρθει από «decision-makers», σε επίπεδο Υπουργείου:

- ο *«Χρειάζεται πολιτική απόφαση, να μπει στις προτεραιότητες.»*
(Στέλεχος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης)
- ο *«Χρειάζεται έντονη πολιτική βούληση για να παραχθεί έργο και καλλιέργεια ενός κλίματος ανοίγματος.»* (Μέλος Συμβουλευτικής Επιτροπής)

9.10 Η δημιουργία θεραπευτικών κέντρων σε σχολικούς χώρους πλασιωμένων με διάφορες ειδικότητες οι οποίοι θα εργάζονται απογεύματα και βράδια με ευάλωτους μαθητές-θύματα βίας στην οικογένεια και με μέλη της οικογένειάς τους

Είναι σαφές ότι μια πιο έντονη παρουσία των Οικογενειακών Συμβούλων στα σχολεία θα συμβάλει γενικά στην αποτελεσματικότητα παροχής υπηρεσιών και θα βοηθήσει στον καλύτερο συντονισμό και στην ανατροφοδότηση μεταξύ εκπαιδευτικών και των επαγγελματιών των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας έτσι ώστε να παρασχεθεί καλύτερη στήριξη στα παιδιά-θύματα ενδο-οικογενειακής βίας. Αυτό μπορεί να γίνει σε επαρχιακό επίπεδο ή ακόμα και

σε κάθε σχολική εφορία ξεχωριστά εάν και εφόσον υπάρχει η υποδομή και η δυνατότητα για κάτι τέτοιο, ενδεχόμενο που αποτελεί από μόνο του αντικείμενο ξεχωριστής μελέτης.

9.11 Συνεργασία των σχολείων με Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς καθώς και με τις Δημοτικές Αρχές για παροχή υπηρεσιών στήριξης και εκμάθησης δεξιοτήτων σε ευάλωτους μαθητές-θύματα ενδο-οικογενειακής βίας που ανήκουν σε μειονότητες

Αυτή η εισήγηση αφορά τα θύματα βίας που ανήκουν σε μειονότητες (π.χ. εθνικές, θρησκευτικές, μετανάστες κοκ.) και απαιτείται μια πιο ειδική προσέγγιση για την αντιμετώπιση αυτών των περιπτώσεων. Είναι καταλληλότερο οι εξειδικευμένοι επαγγελματίες που είναι σε θέση να χειριστούν τέτοιες υποθέσεις, να εργοδοτηθούν σε κάθε Δήμο ξεχωριστά και να συνεργάζονται με τα σχολεία που εμπίπτουν στα δημοτικά τους όρια για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των περιστατικών ενδο-οικογενειακής βίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- “School Response and Resources in Helping Children and Young People Exposed to Domestic Violence Project” EUROPA Daphne Project Ref. 1999-158-C
- Women’s Issues and Social Empowerment “Domestic Violence Information Manual, Domestic Violence as a Form of Child Abuse: Identification and Prevention”. Melbourne, Australia. Copyright Marianne James, 1994, National Child Protection Clearing House
- Norwegian Ombudsman for Children (2009). Submission to the Sixth Universal Periodic Review of Norway
- Local Government Association et al. (2005). Vision for Services for Children and Young People Affected by Domestic Violence. London. Local Government Association
- Izzidien, S. (2008). ‘I Can’t Tell People What is Happening at Home’ Domestic Abuse Within South Asian Communities: The Specific Needs of Women, Children and Young People. NSPC: London.
- Report of the Domestic Violence Prevention Committee, June 30, 2009. Submitted to the Deputy Minister’s leadership Committee on Family Violence, Halifax, Nova Scotia, Canada.
- “Building a Europe for and with children” (www.coe.int/children)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕΤΑΞΥ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Πίνακας 1

Αν γνωρίζουν κατά πόσο υπάρχουν γραπτές διαδικασίες που αφορούν την παροχή υπηρεσιών στα σχολεία για την πρόληψη και αντιμετώπιση των περιστατικών βίας στην οικογένεια

(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ/ ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ναι	45%	68%	40%	19%	43%	45%
Όχι	55%	32%	50%	75%	57%	55%

Πίνακας 2

Διαδικασία που ακολουθείται σε περίπτωση καταγγελίας περιστατικού βίας στην οικογένεια

(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ / ΠΡΟ- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙ- ΔΕΥΣΗ
Ενημέρωση διευθυντή σχολείου	73%	82%	90%	69%	67%	70%
Ενημέρωση Καθ. ΣΕΑ	45%	-	-	75%	67%	60%
Ενημέρωση ΥΚΕ	24%	27%	30%	25%	20%	25%
Ενημέρωση ΥΠΠ	12%	14%	20%	25%	3%	10%
Καμία ενημέρωση	1%	-	-	-	3%	-
Άλλο	6%	5%	10%	13%	3%	5%
Δεν γνωρίζω	5%	5%	10%	-	-	15%

Πίνακας 3

Αν γνωρίζουν κατά πόσο υπάρχουν εγχειρίδια ή βιβλιάρια με οδηγίες σχετικά με τη βία στην οικογένεια
(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ/ ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ναι	56%	77%	70%	50%	57%	30%
Όχι	44%	23%	30%	50%	43%	70%

Πίνακας 4

Αν αυτά τα εγχειρίδια ή βιβλιάρια διατίθενται στους εκπαιδευτικούς
(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ/ ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ναι	24%	27%	60%	13%	20%	20%
Όχι	76%	73%	40%	88%	80%	80%

Πίνακας 5

Αν γνωρίζουν ότι είναι αναγκαία η εφαρμογή της υποχρεωτικής αναφοράς περιστατικών βίας στην οικογένεια
(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ/ ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ναι	82%	91%	90%	88%	70%	80%
Όχι	16%	9%	10%	13%	23%	20%

Πίνακας 6

Κατά πόσο υπάρχει ικανοποιητική ενημέρωση όσον αφορά τις διαδικασίες που αφορούν την παροχή των σχετικών υπηρεσιών από τους εκπαιδευτικούς
(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ / ΠΡΟ- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙ- ΔΕΥΣΗ
Καθόλου ικανοποιητική	27%	32%	10%	31%	23%	30%
Λίγο ικανοποιητική	45%	45%	40%	63%	47%	30%
Αρκετά ικανοποιητική	18%	18%	20%	-	20%	30%
Πολύ ικανοποιητική	-	-	-	-	-	-
Δεν γνωρίζω	9%	5%	30%	6%	7%	10%
Μέσος όρος*	1,9	1,9	2,1	1,7	2,0	2,0

*Μέσος όρος κλίμακας όπου «1» αντιστοιχεί με «καθόλου ικανοποιητική» και «4» με «πολύ ικανοποιητική»

Πίνακας 7

Κατά πόσο υπάρχει ανάγκη για περαιτέρω επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που εμπλέκονται σε χειρισμούς περιστατικών βίας
(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ / ΠΡΟ- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙ- ΔΕΥΣΗ
Καμία ανάγκη	-	-	-	-	-	-
Μικρή ανάγκη	5%	5%	20%	-	-	10%
Μεγάλη ανάγκη	40%	45%	30%	31%	43%	40%
Πολύ μεγάλη ανάγκη	49%	50%	50%	63%	47%	40%
Δεν γνωρίζω	6%	-	-	6%	10%	10%
<i>Μέσος όρος*</i>	3,5	3,5	3,3	3,7	3,5	3,3

*Μέσος όρος κλίμακας όπου «1» αντιστοιχεί με «καμία ανάγκη» και «4» με «πολύ μεγάλη ανάγκη»

Πίνακας 8

Αξιολόγηση της αντιμετώπισης που λαμβάνουν στα σχολεία τα παιδιά που είναι θύματα της βίας στην οικογένεια (Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ / ΠΡΟ- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙ- ΔΕΥΣΗ
Πολύ αρνητική αντιμετώπιση	-	-	-	-	-	-
Αρνητική αντιμετώπιση	4%	9%	-	6%	3%	-
Ούτε θετική ούτε αρνητική αντιμετώπιση	23%	27%	30%	38%	17%	15%
Θετική αντιμετώπιση	42%	23%	50%	38%	17%	15%
Πολύ θετική αντιμετώπιση	8%	9%	10%	-	10%	10%
Δεν γνωρίζω	22%	32%	10%	19%	20%	25%
<i>Μέσος όρος*</i>	<i>3,7</i>	<i>3,5</i>	<i>3,8</i>	<i>3,4</i>	<i>3,8</i>	<i>3,9</i>

*Μέσος όρος κλίμακας όπου «1» αντιστοιχεί με «πολύ αρνητική αντιμετώπιση» και «5» με «πολύ θετική αντιμετώπιση»

Πίνακας 9

Αν γνωρίζουν κατά πόσο υπάρχει «Ομάδα Πρόληψης και Αντιμετώπισης Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο» στη δική τους σχολική μονάδα

(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ/ ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ναι	41%	41%	80%	63%	27%	25%
Όχι	59%	59%	20%	38%	73%	75%

Πίνακας 10

Αν έχουν τύχει εκπαίδευσης στον εντοπισμό περιστατικών ενδο-οικογενειακής βίας μέσα στο σχολείο

(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ/ ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ναι	13%	36%	-	-	3%	20%
Όχι	87%	64%	100%	100%	97%	80%

Πίνακας 11

Αν έχουν τύχει εκπαίδευσης στο χερισμό περιστατικών ενδο-οικογενειακής βίας μέσα στο σχολείο

(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ/ ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ναι	12%	32%	-	-	3%	20%
Όχι	88%	68%	100%	100%	97%	80%

Πίνακας 12

Κατά πόσο είναι ικανοποιητικές οι γνώσεις που έχουν για τη βία στην οικογένεια έτσι ώστε να μπορούν να παρέμβουν σε περίπτωση που χρειαστεί

(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ / ΠΡΟ-ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Καθόλου ικανοποιητικές	22%	18%	20%	25%	13%	40%
Λίγο ικανοποιητικές	56%	55%	70%	56%	73%	25%
Αρκετά ικανοποιητικές	21%	27%	10%	19%	13%	35%
Πολύ ικανοποιητικές	-	-	-	-	-	-
Μέσος όρος*	2,0	2,1	1,9	1,9	2,0	2,0

*Μέσος όρος κλίμακας όπου «1» αντιστοιχεί με «καθόλου ικανοποιητικές» και «4» με «πολύ ικανοποιητικές»

Πίνακας 13

Αν είναι αυτό τον καιρό μέλος της «Ομάδας Πρόληψης και Αντιμετώπισης της Βίας στην Οικογένεια και στο Σχολείο»

(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ/ ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ναι	20%	18%	10%	38%	27%	5%
Όχι	80%	82%	90%	63%	73%	95%

Πίνακας 14

Αν έχουν εντοπίσει κάποια περιστατικά βίας στη σχολική τους μονάδα

(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ/ ΠΡΟΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ναι	37%	27%	-	50%	53%	30%
Όχι	63%	73%	100%	50%	47%	70%

Πίνακας 15

Πόσο ικανοποιητική είναι η στήριξη που λαμβάνουν στο σχολείο τα παιδιά που είναι θύματα της ενδο-οικογενειακής βίας

(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ / ΠΡΟ- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙ- ΔΕΥΣΗ
Καμία στήριξη	4%	9%	-	-	3%	5%
Μικρή στήριξη	39%	36%	10%	56%	43%	35%
Μεγάλη στήριξη	29%	9%	60%	31%	27%	35%
Πολύ μεγάλη στήριξη	2%	9%	-	-	-	-
Δεν γνωρίζω	27%	36%	30%	13%	27%	25%
Μέσος όρος*	2,4	2,3	2,9	2,4	2,3	2,4

*Μέσος όρος κλίμακας όπου «1» αντιστοιχεί με «καμία στήριξη» και «4» με «πολύ μεγάλη στήριξη»

Πίνακας 16
Βαθμός ικανοποίησης από την ύπαρξη διαδικασιών και την εφαρμογή
τους για την πρόληψη και αντιμετώπιση των περιστατικών βίας στην
οικογένεια

(Βάση: Σύνολο Δείγματος)

	ΣΥΝΟΛΟ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ / ΠΡΟ- ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ ΛΥΚΕΙΟ	ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙ- ΔΕΥΣΗ
Καθόλου ικανοποιημένοι	8%	18%	-	6%	3%	10%
Λίγο ικανοποιημένοι	24%	5%	20%	56%	27%	20%
Αρκετά ικανοποιημένοι	22%	23%	20%	19%	27%	20%
Πολύ ικανοποιημένοι	3%	5%	-	-	3%	5%
Δεν γνωρίζω	42%	50%	60%	19%	40%	45%
Μέσος όρος*	2,4	2,3	2,5	2,2	2,5	2,4

*Μέσος όρος κλίμακας όπου «1» αντιστοιχεί με «καθόλου ικανοποιημένοι» και «4» με «πολύ ικανοποιημένοι»